

Χριστούγεννα

2021

Η ψυχολογία
των Χριστουγέννων
» Ο Αντώνης Λιοδάκης
μιλά για το βαθύτερο
νόημα των γιορτών

Οι έμποροι
περιμένουν
τον... Αϊ Βασίλη
• Συνέντευξη με
την Δώρα Κυριακάκη

Προτάσεις
χριστουγεννιάτικης
διακόσμησης

Λαογραφικά
των Χριστουγέννων
και της Πρωτοχρονιάς

Γαστρονομία • Ταξίδια • Ψυχαγωγία

www.haniotika-nea.gr

 Χανιώτικα νέα

Περιεχόμενα

- Τα κάλαντα στο πέρασμα του χρόνου ΣΕΛ. 4
- Οι σκολάδες
» Σταμάτης Αποστολάκης ΣΕΛ. 6 - 9
- Παραμονές Χριστουγέννων στη Μικρά Ασία
» Στέλλα Γκοζάνη - Χαριτάκη ΣΕΛ. 10
- Προτάσεις χριστουγεννιάτικης διακόσμησης ΣΕΛ. 12 - 16
- Συνέντευξη με την πρόεδρο του Εμπορικού Συλλόγου Χανίων ΣΕΛ. 18 - 19
- Χριστουγεννιάτικες "αποδράσεις" ΣΕΛ. 20 - 22
- Χειροτεχνίες - Κατασκευές - Παιχνίδια ΣΕΛ. 23 - 30
- Συνέντευξη με τον Πολυχρόνη Κουτσάκη ΣΕΛ. 32 - 33
- Ο Γιάννης Αποστολάκης στρώνει... το Χριστουγεννιάτικο τραπέζι ΣΕΛ. 34 - 35
- Οι γλυκές απολαύσεις των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς ΣΕΛ. 36
- Τα Χριστούγεννα για τους μοναχικούς ανθρώπους ΣΕΛ. 38 - 39
- Χριστούγεννα στα Χανιά το 1820 ΣΕΛ. 40 - 42
- Τα λαογραφικά της Πρωτοχρονιάς, στον τόπο μας...
» Σταμάτης Αποστολάκης ΣΕΛ. 43 - 46
- Χριστουγεννιάτικες ταινίες ΣΕΛ. 48 - 49

Χανιώτικα νέα

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:
ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ - ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Α.Ε.

ΙΔΡΥΤΗΣ: Γιάννης Ε. Γαρεδάκης

ΕΚΔΟΤΗΣ: Μανώλης Α. Γαρεδάκης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Παρασκευάς Ν. Περάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ "ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ":
Ελευθερία Μ. Κουμή

ΣΥΝΤΑΞΗ: Γιάννης Λυβιάκης,
Γιάννα Μαρουλοσφράκη

ΡΕΠΟΡΤΑΖ: Ηλίας Κάκανος,
Γιώργος Κώνστας, Δημήτρης Μαριδάκης,
Βασιλική Τωμαδάκη, Ελένη Φουντουλάκη

ΑΘΛΗΤΙΚΑ: Γιώργος Δρακάκης

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ: Νεκτάριος Κακατσάκης

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Άρτεμις Αρχοντάκη,
Νίκη Ξυφανταράκη, Γεωργία Αδίκη-
νάκη, Δέσποινα Βάλλα

ΠΙΣΤΕΞ: Hussein Rajaiftikhar
Γιάννης Περάκης, Γιώργος Στεφανάκης

ΣΥΝΤΑΞΗ:
Εμπορικό Κέντρο "Ερμής" (Μπουναλιή)
τηλ. 2821051003 - 6, fax 2821051007
e-mail: info@haniotika-nea.gr

ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ:
Καραϊσκάκη 49
τηλ. 2821070563 - 6,
FAX 2821091900

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ:
Εύα Κουμή
τηλ.: 2821070.563 - 6,
FAX 2821091900
e-mail: ads@haniotika-nea.gr

 www.haniotika-nea.gr

 [haniotika.nea](https://www.facebook.com/haniotika.nea)

 [HaniotikaNea](https://twitter.com/HaniotikaNea)

 [haniotikanea](https://www.instagram.com/haniotikanea)

 [haniotikanea](https://www.youtube.com/haniotikanea)

Ευχές, ελπίδες και στιγμές τρεις λέξεις που συνοψίζουν το νόημα των Χριστουγέννων.

Ευχές πρώτα απ' όλα για υγεία μα και για προκοπή. Ελπίδες για ένα καλύτερο αύριο, όπως το οραματίζεται ο καθένας.

Στιγμές του σήμερα μα και του χθες, καθημερινότητα και αναμνήσεις. Άλλωστε τα Χριστούγεννα έχουν αυτή τη "μαγική" ιδιότητα να... διαταράσσουν το χρονοχρονικό συνεχές.

Ένα τέτοιο "ταξίδι" λοιπόν επιχειρούμε μέσα από τη σημερινή ειδική έκδοση των Χανιώτικων νέων. Να συναντηθούν τα ήθη, τα έθιμα και η ιστορία μας, με τη σύγχρονη καθημερινότητά μας.

Ευχή όλων μας στην εφημερίδα, ετούτα τα Χριστούγεννα να είναι η απαρχή της επιστροφής στην πολυπόθητη κοινωνικότητα που όλοι μας έχουμε χάσει αυτά τα δυο χρόνια.

Από τη Διεύθυνση και τους εργαζόμενους στα "Χ.ν.",
καλά Χριστούγεννα, με υγεία και προκοπή!

Η ιστορία των Χριστουγέννων

Επί Ρωμαίου Αυτοκράτορα Οκταβιανού Αυγούστου και Ηγεμόνα Κυρήνιου της Συρίας, διατάχθηκε απογραφή πληθυσμού σε όλη την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Άγγελος Κυρίου επισκέφθηκε τον Ιωσήφ και τον ενημέρωσε για την Θεία Γέννηση του Θεανθρώπου εκ της Παρθένου Μαρίας. Τότε ο Ιωσήφ παρέλαβε την Μαρία και από την Ναζαρέτ ήλθαν στη Βηθλεέμ, εκεί που βασιλεύει ο Ηρώδης ο Μέγας. Εκεί γεννήθηκε ο Ιησούς Χριστός, τη γέννηση του οποίου γνωστοποίησε στους ποιμένες Άγγελος Κυρίου, ενώ πλήθος αγγέλων έψαλλαν «Δόξα εν υμίστοις Θεώ και επί γης ειρήνη εν ανθρώποις ευδοκία». Οι Τρεις Μάγοι από τα Ιεροσόλυμα ακολουθούσαν το φειτεινό άστρο στον ουρανό για να φτάσουν στη Βηθλεέμ όπου μαζί με τους βοσκούς προσκυνούν τον Θεάνθρωπο προσφέροντας Χρυσάφι Λιβανο και Σμύρνα.

Το Λιβάνι ήταν ένα άρωμα που χρησιμοποιούσαν οι Ιουδαίοι και σαν δώρο συμβόλιζε πως ο Χριστός θα γινόταν αγαπητός. Το χρυσάφι ήταν το αγαθό των βασιλιάδων, πράγμα που συμβόλιζε την ιδιότητα ως Βασιλιά που έχει ο Χριστός για τους Χριστιανούς. Η Σμύρνα ήταν άρωμα που τοποθετούσαν στους νεκρούς για να μυρίζουν ωραία, πράγμα που συμβόλιζε πως ο Χριστός

» Μέσα από τις γραφές των Ευαγγελιστών

θα υπέφερε και θα πέθαινε.

Η γέννηση του Χριστού εκπληρώνει τις προφητείες των Εβραϊκών Γραφών και ότι ως Μεσσίας ήλθε για να λυτρώσει τους ανθρώπους από τις αμαρτίες τους. "Ο Θεός έγινε άνθρωπος, ώστε ο άνθρωπος να γίνει θεός". Η παράδοση θεωρεί ότι η αρχαιότερη ομιλία για τη γιορτή των Χριστουγέννων εκφωνήθηκε από τον Μέγα Βασίλειο στην Καισάρεια της Καππαδοκίας το έτος 376 μ.Χ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΡΝΟ

Merry Christmas &
a Happy New Year 2022

Κλασικές αξίες ή νέες προτάσεις; Αυτές τις γιορτές δεν υπάρχουν διλήμματα. Μόνο χαρά, γλυκά και ευχές!

Παραδοσιακοί κουραμπιέδες από φρέσκο βούτυρο και ολόκληρα αμύγδαλα, μελομακάρονα με βιολογικό θυμαρίσιο κρητικό μέλι, με σοκολάτα ή κλασικά, αφράτο πανετόνε με την κλασική ιταλική συνταγή από το 1980, μπισκοτόσπιτα, και πολλές άλλες λιχουδιές και είδη δώρων σας περιμένουν, τόσο στα φυσικά καταστήματα όσο και online στο ηλεκτρονικό κατάστημα www.monterno.gr/shop!

Επισκεφτείτε ένα από τα 6 καταστήματα Μοντέρνο και ζήστε τη μαγεία των γιορτών!

Επειδή στις γιορτές όμως, πέρα από τα γλυκά και τα δώρα πρωτοστατούν και οι ευχές...

Ευχόμαστε το Πνεύμα των Χριστουγέννων να σας χαρίσει χαρά, όμορφες αναμνήσεις και τις πιο γλυκές στιγμές με τα αγαπημένα σας πρόσωπα και η νέα χρονιά να φέρει υγεία και αγάπη για κάθε μέρα που περνάει...

Με αγάπη,
Η οικογένεια του Μοντέρνο

ΜΑΚΡΥΣ ΤΟΙΧΟΣ, ΝΕΑ ΚΥΔΩΝΙΑ | ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ 9 | ΚΟΡΑΚΑ 43 & ΠΛΑΤΕΙΑ 1866
ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ 93 | ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 46, ΚΟΥΝΟΥΠΙΔΙΑΝΑ | ΤΖΑΝΑΚΑΚΗ 46

www.monterno.gr

[f](https://www.facebook.com/monterno.chania) [i](https://www.instagram.com/monterno.chania) @monterno.chania

ΜΟΝΤΕΡΝΟ

Από τα “κρόνεια” και την “Ερεσιώνη” μέχρι και τα σημερινά χρόνια

ΚΑΛΑΝΤΑ

Κάλαντα, ένα έθιμο τόσο παλιό, ώστε οι ρίζες του να χάνονται στην ομηρική εποχή. Όχι μόνο δεν έσβησε, αλλά αντίθετα κατέλαβε τη δική του σημαντική θέση στην ελληνορθόδοξη παράδοση, αν και συνάντησε την έντονη πολεμική της επίσημης εκκλησίας που θεωρούσε αρχικά τα κάλαντα σαν παγανιστική γιορτή.

**«Δόξα να 'χει ο θεός,
ψηλά στον ουρανό
κι η γη ας γαληνεύει»**

Τα πρώτα αυτά κάλαντα των Αγγέλων, που σύμφωνα με τη θρησκευτική παράδοση, ακούστηκαν την Αγία Νύχτα της Βηθλεέμ, αφήνοντας έκπληκτους τους βοσκούς, συνεχίστηκαν από τα στόματα των παιδιών μέσα στους αιώνες!

Βράδυ έβγαιναν τα παιδιά να πουν τα κάλαντα, την ώρα που καταστάλαζε ο μόχθος και ο θόρυβος της παραμονής, όταν οι οικογένειες συγκεντρώνονταν με τον νοικοκύρη μαζί και ετοιμάζονταν για τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά, ανάβοντας φωτιά, τρώγοντας από το ιερό ψωμί και τα ξερά φρούτα...

Τα κάλαντα ήταν η χαρούμενη αγγελία, το μαγικό στοιχείο της παιδικής φωνής, της μουσικής υπόκρουσης και της τραγουδι-σμένης ευχής. Τα παιδιά χτυπούσαν την πόρτα, κρατώντας το φαναράκι της νύχτας -ένα άσπρο χριστουγεννιάτικο για κάθε σπίτι και έμελναν με το τρίγωνο τους «Χριστούγεννα, πρωτούγεννα, πρώτη γιορτή του χρόνου, για βγείτε, δες τα, μάθετε, που ο Χριστός γεννάται». Ήταν μια ευλογία για το σπίτι η παρουσία των παιδιών, οι ευχές που πρωτόδιδαν στον νοικοκύρη και τη νοικοκυρά. «Σ' αυτό το σπίτι που 'ρθαμε πέτρα να μη ραΐσει κι ο νοικοκύρης του σπιτιού χρόνια πολλά να ζήσει». Η αμοιβή για τους καλαντιστές ήταν πράξη τελεστική με το απο-

**Νικηφόρου Λύτρα, Κάλαντα -1872-
Λάδι σε μουσαμά -59×90 εκ.- Ιδιωτική συλλογή**

τέλεσμα της δεδομένο: Το σακούλι ή το καλάθακι των παιδιών γεμίζει καρπούς για την καλή σοδειά, γλυκούδια για την ευτυχία, νομίσματα για τον πλούτο...

Τα παραδοσιακά μας κάλαντα είναι η ίδια η φωνή των ελληνικών αιώνων. Τα ιδιότυπα λόγια και η ξεχωριστή μελωδία κάθε τόπου, από μόνη της είναι άξια να γεμίσει το εθνικό ρεπερτόριο της μουσικής.

Ο λαογράφος Δημήτρης Λουκάτος στο βιβλίο του για τα κάλαντα χτυπάει το καμπανάκι του κινδύνου. «Η χρωδιακή ξενική μουσική», η «Αγία Νύχτα», «το περήφανο έλατο» είναι αταίριαστα με την παράδοση μας, όπως και το πλήθος των επαγγελματιών που με λογής μουσικά όργανα συναγωνίζονται την απλή παιδική παράδοση του τριγώνου.

Όταν το γλυκό από έθιμο «φορτώνεται» με οργανωμένες εξόδους, τάχα για φιλανθρωπικούς σκοπούς, τότε μιλάμε για εκμετάλλευση του ελάχιστου ρομαντισμού που μας μένει! Το «καλήν ημέραν άρχοντες» και το «Αρχιμηνιά» είναι μια χαρά ύμνοι, φτάνει όταν τα ακούμε να θέλουμε να φτάσουν στις καρδιές μας. «Ας πάρουμε στα χέρια μας εκείνα τα παλιά παιδικά σύμβολα, το καράβι και την εκκλησία, που δείχνουν την πορεία και τη συνοχή του έθνους στους αιώνες».

Δεν είναι τυχαίο που η χριστιανοσύνη γιορτάζει τη λαμπρότερη γιορτή της, τα Χριστούγεννα, στο τέλος κάθε Δεκέμβρη. Οι αρχαίοι Έλληνες γιόρταζαν αυτές τις μέρες τα «κρόνεια» και οι Ρωμαίοι τα «Σατουρνάλεια». Στη δε Ρώμη τα κάλαντα ήταν συνυφασμένα με τις ρωμαϊκές «καλένδες» που γιορτάζονταν τις πρώτες μέρες του Γενάρη, για να ευλογηθεί ο ερχομός της νέας χρονιάς. Τα παιδιά έπρεπε να είναι αμφιθαλή (να ζουν και

οι δυο γονείς τους) για να ψάλουν τα κάλαντα, κρατώντας ένα κλαδί ελιάς στολισμένο με κορδέλες και φρούτα, την Ειρεσιώνη. Έναν ολόκληρο χρόνο το κλαδί αυτό έμενε κρεμασμένο στην εξώπορτα του σπιτιού για γούρι. Στο τέλος του έτους καίγονταν μαζί με άλλα «μαγικά» αντικείμενα. Το έθιμο των «αμφιθαλών» συνεχίζεται αναλλοίωτο στη Βόρειο Ελλάδα, όπου οι «μανοκυροδάτοι», κρατούν «σουρβες» στολισμένες με λουλούδια και φρούτα. Τα πρωτοχρονιάτικα κάλαντα έχουν πιο πολλές ποικιλίες.

Στα νησιά ο Άγιος Βασίλης εγκωμιάζεται σαν «γραμματικός», ενώ στη Μικρά Ασία και την Κρήτη, σαν αγρότης. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο κ. Μάρκος Δραγούμης «ο Άγιος διαλέχτηκε από τον Χριστό για τη σπορά των χωραφιών». Μέσα από τα κάλαντα ευχόμαστε στους γεωργούς «να πάει καλά η σοδειά τους», στους κτηνοτρόφους «να προκόβει η στάνη τους» και στους ναυτικούς «να γυρίζουν από τα ταξίδια τους με υγεία και πολλά αγαθά».

**«Αρχιμηνιά και αρχιχρονιά
κι αρχή καλός μας χρόνος
Πρωτομηνιά την έπιασε
ο πιο μεγάλος πόνος».**

Κάλαντα της Σμύρνης, κοροϊδευτικά, που αναφέρονται σαν στενωχώρα της νοικοκυράς, της οποίας... κάηκαν οι κουραμπιέδες και τα μελομακάρωνα, όταν τα ξέχασε στον φούρνο!

**«Σεις Αρχάγγελοι και Ιεράρχες
στη Σμύρνη βγείτε μαμές να φέρτε
Αγία Μαρίνα, Αγία Κατερίνα
στη Σμύρνη πάνε μαμές να φέρουν»**
λένε τα κάλαντα της Χαλκιδικής αλλά και του Έβρου.

*Η Οικογένεια της MOBIAK,
το Ανθρώπινο Δυναμικό και η Διοίκηση
της Εταιρείας, σας Εύχονται Καλές Γιορτές
και Όμορφες Οικογενειακές Στιγμές
με Ασφάλεια και Υγεία!*

*Εμμανουήλ Σβουράκης
Πρόεδρος και Διευθύνων σύμβουλος MOBIAK Group*

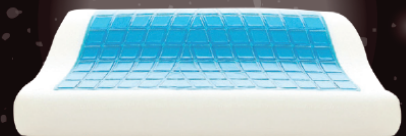

**Φέτος τα Χριστούγεννα κάντε τα Καλύτερα Δώρα για τα Αγαπημένα σας Πρόσωπα
Επιλέγοντας Προϊόντα από τη MOBIAK**

Μπορείτε να δείτε τον Κατάλογο των Προϊόντων μας
στην Ιστοσελίδα μας www.mobiaik.com.

Όλα τα Προϊόντα μας είναι Διαθέσιμα στο Κατάστημα
Pyromedical στα Χανιά, στην οδό Μ. Μπότσαρη 96-98

STICK ΓΙΑ ΤΗΓΑΝΙ
Κατάσβεση Φωτιάς Λαδιού
Μαγειρέματος

www.mobiaik.com

ΜΑΞΙΛΑΡΙ ΥΠΝΟΥ
με Gel & Κάλυμμα με Aloe Vera

Οι σκολιάδες

ΣΤΑΜΑΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

«Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα,
πρώτη γιορτή του χρόνου,
για βγέστε, δήτε, μάθετε,
που ο Χριστός γεννάται.
Γεννάται κι αναθρέφεται με μέλι
και με γάλα,
το μέλι τρων' οι γί' άρχοντες,
το γάλα οι αφεντάδες,
και το μελισσοβότανο,
λούζονται οι κυράδες...»
«Ποπανωθιός στο σπίτι σας,
είναι μian περιστέρα,
ανοίξετε την πόρτα σας,
να πούμε καλησπέρα!»
«Καλησπέρα σας και έτη πολλά!»
(Από τα κρητικά κάλαντα)
«Τούτες οι μέρες το 'χουνε,
τούτες οι γ' εβδομάδες,
κι απού 'χει φίλο τον καλεί,
δικό του περμαζώνει.
Χαράς του, π' αποδέχεται,
καϋμούς του π' ανημένει».

Κατά που λέει και το ριζίτικο τραγούδι του τόπου μας, τούτες ιδιαίτερα οι μέρες του Δωδεκαήμερου, από την παραμονή των Χριστουγέννων, ως το βράδυ τ' Αγιασμού, είναι μέρες φορτωμένες συγκινήσεις, γραφικά έθιμα και ζωηρά βιώματα, σ' όλον τον ελληνικό χώρο!

Κι είναι γνωστό, πως δεν υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα έθιμα Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς και Φώτων, στη Δυτική Κρήτη, από τη λοιπή Ελλάδα.

Σ' όλον αυτό τον περίγυρο, ξεδιακρίνει κανείς εύκολα, τον πόθο τ' ανθρώπου:

- Να χαρεί τη μετάβαση από τη χειμωνιάτικη περίοδο και το σκοτάδι στο ανοιξιάτικο φως και στη βλάστηση.

- Να εξασφαλίσει την ευτυχία για τον Νέο Χρόνο που 'ρχεται και να τονώσει -τέλος- το θρησκευτικό και οικογενειακό αίσθημα, ιδιαίτερα με τις εκκλησιαστικές αλλά και σπιτίσιες τελετές των Χριστουγέννων, τ' αγίου Βασιλείου και των Φωτώ, όπως εύστοχα επισημαίνει και ο καθηγητής Δημ. Σ. Λουκάτος, σε σχετικό έργο του!

Κι εδώ στον τόπο μας, τη Δυτική Κρήτη, η πρώτη επιθυμία, απ' όσες αραδιάσαμε πιο πάνω, επιδιώκεται με πολλά και διάφορα.

- Με το ακοίμητο τζάκι και το πελώριο πρινοκούτσο, το διαλεγμένο από τον νοικοκύρη, για να

βαστάξει, μερόνυχτα, ζωντανή τη φωτιά.

- Με το Χριστουγεννιάτικο δέντρο στο σπίτι, και την πρασινάδα του.

- Με τους πολύχρωμους φωτισμούς (σπίτια, πόλη, δρόμοι, κλπ.)

- Με τα λιόφυλλα, που ρίχνουμε στην αθρακιά, για να μαντέψουμε μελλούμενα.

- Με τον αγιασμό των σπαρτών και του έχει μας, ύστερα από του παπά τον καθιερωμένο αγιασμό.

Η προσδοκία της ευτυχίας για το Νέο Χρόνο που έρχεται, τονίζεται θαυμάσια με τα κάλαντα και τις ευχές. Με τα δώρα και τα τυχερά παιχνίδια. Με τις βασιλόπιτες και τα μελομακάρονα, με τους τηγανίτες και τα καλοχερίδια, που δίνουν και παίρνουν, Πρωτοχρονιά ανήμερα, σ' όλα τα νοικοκυριά!

Κι όσο για την τόνωση του θρησκευτικού συναισθήματός μας, οι ύμνοι και τα τροπάρια, τα αναγνώσματα και όλη η πλούσια θρησκευτική λατρεία μας, ασφαλώς την κάνουν ζωντανή και ανεξίτηλη μέσα στο ψυχικό μας περιεχόμενο, γιατί χρονιάρες μέρες, το εκκλησίασμα είναι πυκνό σ' όλους τους ναούς. Κι ακόμη, στον ίδιο χώρο του Σαρανταήμερου η νηστεία, για όσους την τηρούν, το ξαγόρεμα πριν από τη μετα-

λάβωση, το χριστόψωμο το σπιτίσιο και το πρόσφορο, ζύμωμα, και ψήσιμο ξεχωριστό, του νοικοκυριού για τη μεγάλη μέρα, τα κάλαντα, μ' όλη την εθιμολογία των και το με πολλή ανθρωπιά και ψυχικό μεγαλείο φορτωμένο έθιμο του σκουτελικού, του πλούσιου πιάτου δηλ. που στέλνομε με το παιδί μας, πριν ακόμη φάμε, στα σπίτια της γειτονιάς, μετρούν πιστεύομε πολύ, στην τόνωση του φορτισμένου θρησκευτικού συναισθήματός μας, το Δωδεκαήμερο των γιορτών.

Κι ακόμη μπορούμε να σημειώσουμε, την καθιέρωση, τα τελευταία χρόνια, της υποβλητικής Χριστουγεννιάτικης αρχιερατικής θείας λειτουργίας, με το σύνολο σκηνικό της παρουσίασμα (πρόβατα, κουδούνια, βοσκούς, φωτιές, σήμαντρα) στη σπηλιά τ' Αϊ Γιάννη στη Μαραθοκεφάλα, καθώς και σε άλλα ανάλογα ιερά προσκυνηματικά σπήλαια του Τόπου μας.

Ο οικογενειακός μας χώρος πάλι, είναι τούτον τον καιρό, ο δυνατός μαγνήτης, όπου μας κάνει "σπιτάρηδες" αφοσιωμένους. Τα νόστιμα φαγητά, απ' αφορμή τα χοιροσφάγια, σε κάθε σπίτι του χωριού, οι πικάντικοι μεζέδες και οι λιχουδιές. Τα σύγκλινα και οι ομματιές, οι κουλούρες και τα σπιτίσια Χριστόψωμα,

Η εοχή μας:

"Ευχόμαστε τα φετινά Χριστούγεννα να είναι γεμάτα από αισιόδοξα χαμόγελα και το 2022 να είναι η αφετηρία μίας δημιουργικής εποχής.

Χρόνια πολλά σε όλους με υγεία!

καθώς κι οι βασιλόπιτες της Πρωτοχρονιάς (που προείπαμε), όλα κι όλα, αυτά τα παραδομένα από γενιά σε γενιά, δεν μας αφήνουν ασυγκίνητους, μηδ' έξω από τον άγιο χώρο του σπιτιού μας του τρισευλογημένου!

Χριστούγεννα

Ας τον δούμε τούτον τον καθάριο ελληνικό χώρο, τον τόπο μας τον θαυμάσιο, με τα έθιμά του τ' απaráμιλλα, τα βαθιά ριζωμένα στο Είναι μας, όπως ακριβώς μας τα παρουσιάζουν γέροντες και γερρόντισσες, νιοι και κοπελοπούλες, των χωριών της Δυτικής Κρήτης μας.

1. «Εμείς στα χρόνια μας, τις νηστείες τις κρατούσαμε και τις κρατούμε ακόμη. Του Σαρανταήμερου η νηστεία, αρχίζει τ' Αϊ Φιλίππου (14 του Νοέμβρη) και βαστά ως τα ξημερώματα τω Χριστουγέννω που μεταλαβαίνουμε. Εχομε ξαγορευτεί το 'σπερνό...» (Πληρ. Χρ. Μπουλνταδάκης, γενν. στα 1904 στον Καμπανό Σελίνου).

2. «Οι δουλειές στα χωριά μας, δεν τελειώνουν ποτέ. Και το Σαρανταήμερο, ένας λόγος παραπάνω. Οι γί' άντρες σ' τσ' όξω δουλειές, στα ξύλα, στα μαρθιά, να σκίζουν σκίζες για το μαγέρεμα, να φέρουν κλαδιά και φουνόξυλα, να κουβαλήσουν λιόξυλα και πρινοκούτσουρα, για την καμινάδα την αχόρταγη, γιατί δουλεύει συνέχεια τούτο τον καιρό με τα κρύατα. Να κουβαλήσουν και να "βγάλουν" τσ' ελιές σ' τσ' φάμπρικες!... Κι εμείς, οι καφερές, οι γυναίκες... είντα να πρωτοκάμουμε. Η μαζωκτική των ελιών, παίρνει ώρες, η καθαριότητα του σπιθιού, η ετοιμασία τω ρούχω και τόσα άλλα, που δε σ' αφήνουν, να αναστενάξεις...

Κι ανήμερα στα Χριστούγεννα, οι δουλειές πέφτουν με το τσουβάλι. Ας θυμηθούμε μερικές:

- Να ζυμώσουμε τα Χριστόψωμα με το σταυρό στη μέση με το καρύδι.

- Να τα φουρνίσουμε και να προσέξουμε το "ρόδισμά" των.

- Να ετοιμάσουμε απού καθάριο στάρι τση χρονιάς, το προσφορίδι για τη λειτουργία, ξεχωριστό ζύμωμα και ψήσιμο.

Και πρέπει να 'χουμε ξεμπλέξει μ' ούλα τ' άλλα, γιατί το πρωί τση παραμονής τω Χριστουγέννω, θα "θέσουμε κάτω το χοίρο" και τούτη η "διασκέδαση" για τσ' άντρες, είναι σταύρωμα για εμάς. Γιατί, τα χοιροσφάγια φέρνουν: πλύσιμο των εντέρων, γιατί θα γίνουν οι ομμαθιές, ετοιμασία του γεμιδιού (χειρομυλισμένο χάσικο στάρι, μυρωδικά, σταφίδες) και

μετά τ' αλατοπιπέρισμά του, η κουραστική δουλειά του γεμίματος και του αργού ψησίματός των, στο ζυμό που πιο πριν βράσαμε τα κεφαλόποδα του γουρουνιού.

Εχομε ξεχωρίσει τα λεπτά άντερα που τα προορίζαμε για τα νόστιμα σπιτίσια καπνιστά λουκάνικα, άλλη εργασία κι αυτή, που δεν περιμένει, λες κι η μέρα, έχει εκατό ώρες!

Το παραχέρι μας, καμιά κοπελιά δηλαδή, τηγανίζει τα σκώτια, γιατί αύριο Χριστούγεννα, πριν να κάτσουμε στο τραπέζι, πρέπει να πάμε στα σπίτια της γειτονιάς, το σκουτελικό. Τό 'χουμε μάθει "πάππου προς πάππου", που λένε, τούτο το συνήθειο. Το σκουτελικό το πάμε, όσοι σφάξαμε χοίρο, σ' όλα τα σπίτια, πλούσια και φτωχά. Κι έχει μέσα, σταροπιλάβο μυρωδάτο, κρέας βραστό, ένα κομμάτι «ομματέ», συκώτι τηγανηστό, κι άλλους μεζέδες...

Δε λέω για την ετοιμασία και το στρώσιμο του γιορταστικού Χριστουγεννιάτικου τραπέζιου και το σουλούπωμα του σπιθιού, γιατί εδώ βοηθούνε οι κοπελιές περισσότερο. Οι πιο μικρές για την καθαριότητα κι οι μεγαλύτερες για τα ντόπια γλυκά που πρέπει να 'ναι στο τραπέζι μας, τούτες τσι μέρες!...» (Πληροφ. Αναστασία Α. Αποστολάκη, γενν. 1907, Καμπανός Σελίνου).

3. «Εμείς οι κοπελιές του σπιθιού, μian εβδομάδα πριχού να 'ρθουν τα Χριστούγεννα, στέναμε σε μια

γωνιά του σπιτιού το δέντρο. Το πρωτόδαμε το Χριστουγεννιάτικο δέντρο, να το στολίζουν οι κοπελιές που πηγαίνουν στο Γυμνάσιο, εδά κι είκοσι χρόνους, πάνω κάτω. Και το σιάζουμε με πολύχρωμα χρυσόχαρτα, οι γί' ίδιες, και γίνεται όμορφο...». (Πληροφ. Αγγελ. Ντελάκη, Καμπανός Σελίνου, 1970).

4. «Η μεγάλη χαρά των κοπελιών για τα Χριστούγεννα, είναι τα κάλαντρα. Απού μέρες κάνουμε και μπρόβες. Κι ως τόσο, βρίσκουν, κι ετοιμάζουν τον τενεκέ με το πυργυάλι του, για το λάδι, το λαδοφένερο και τελευταία τον φακό, για να βλέπου τσι κακοβολάδες στο σκοτίδι, τον μουσαμά με κουκούλα για την κακοκαιριά, το ραβδί για τα σκυλιά και πάν' απ' όλα τα λόγια των καλάντων, που των τα μαθαίνουν οι γονιοί των...» (Πληροφ. Χρ. Μπουλνταδάκης, γενν. 1904, Καμπανός Σελίνου).

Τα λόγια που λένε κι εδώ οι καλαντιστάδες, τα Χριστούγεννα, είναι τα γνωστότατα στο πανελλήνιο κάλαντα:

«Καλήν εσπέραν άρχοντες,/ αν είναι ο ορισμός σας,/ Χριστού τη θεία γέννηση,/ να πω στ' αρχοντικό σας,/ Χριστός γεννάται σήμερα εν Βηθλεέμ τη πόλει/ οι Ουρανοί αγάλλονται/ χαίρει η Κτίσις όλη./ Εν τω σπηλαίω τίκτεται,/ εν φάτνη των αλόγων,/ ο Βασιλεύς των Ουρανών/ και Ποιητής των όλων... κλπ.»

Μετά το φιλοδώρημα των καλαντιστάδων από τους νοικοκύρηδες του σπιτιού, σε λάδι, κεράσματα και φρούτα, φεύγουν οι πρώτοι, για άλλο σπίτι τραγουδώντας:

«Τέσσερα – πέντε γράμματα,
έχει η γί' άλφα – βήτα,
κι όσ' απομένετε 'ν' επά,
νά'χετε καλή νύχτα»

και φεύγοντας, εύχονται: «Καλή νύχτα και
σ' έτη πολλά!»

Σήμερα, Χριστουγέννων μέρα, με το πλούσιο τραπέζι και το καλό κρασί γίνεται κεφάτος ο άνθρωπος, στη ζεστασιά του σπιτιού και στην αγάπη των δικών του. Χρονιάρες μέρες, κι οι ξενιτεμένοι μας ήρθανε, οι στρατιώτες μας πήραν ολιγοήμερες άδειες κι είναι κοντά μας, της φαιμελιάς μας το τραπέζι, επί τέλους ξαναγέμισε. Χαίρονται κι οι νοικοκυρές που δεν πήγαν άδικα οι κόποι των. Τα φαγητά των τα περιποιήθηκαν όπως των έπρεπε, κι απού το βαρέλι του μαγατζέ, δυο γη τρεις φορές ξαναγέμισεν με μαρουβά το κρασογυάλι.

Όλο τούτο το κέφι ξεχύνεται τ' απόγεμα κι ως αργά το βράδυ στις γιορτές. Γιορτάζουν οι Μανόληδες και μερικοί Χριστοί (οι υπόλοιποι μεταθέτουν τη γιορτή τους στις 6 τ' Αυγούστου, του Χριστού). Εδώ πια το κέφι κορυφώνεται. Τα

ριζίτικα, οι μαντινάδες, ο χορός και τ' αστεία, κάνουν τη μέρα τούτη αξέχαστη. Και δε βιάζεται, κι ας πάει ξημερώματα, να πάνε για ύπνο, γιατί οι σκολάδες τούτες το λένε ξεκάθαρα: «Τρεις στα Γέννα, τρεις στα Φώτα κι έξε στην Ανάσταση!» και πώς να μην τηρήσουμε τούτον τον παλιό νόμο, ιδιαίτερα τώρα που μας συμφέρει κιόλας. Αν κι όπως φαίνεται, κι ο Θεός, μεγάλη η χάρη Του, συνυπογράφει, γιατί βρέχει και χιονίζει και «ξαργιούμε απού τσι δουλειές μας, θέλουμε δέ θέλουμε».

Τό ρίχνουμε λοιπόν στο οικογενειακό γλέντι, γιατί:

«Τούτος ο κόσμος φιλε μου,
σφαίρα 'ναι και γυρίζει,
κι άδικα τονε πορπατεί,
όποιος δεν τον γλεντίζει!».

Κι ύστερα:

«Οι φίλοι οντέ θα σμίξουνε,
η γής αναδακρυώνει
και τα βουνά ραίζουνε,
κι η θάλασσα βουρκώνει».
Χρόνια Πολλά!

ΚΡΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ
οικογένεια
ΛΑΜΠΑΚΗ

Το Κρητικό Εργαστήρι και η Οικογένεια Λαμπάκη σας εύχονται καλές γιορτές με υγεία, αγάπη, αισιοδοξία και ελπίδα!

τηλ. διανομής
28210 72155

Ξεχωριστές γεύσεις!!

Μελομακάρονα με χαρουπόμελο και νέα στεβιομακάρονα!

Κατάστημα Νο1
Αλ. Παπαναστασίου 176,
Τηλ./Fax: 28210 57185

Κατάστημα Νο2
Αποκορώνου 109,
Τηλ./Fax: 28210 42200

Κατάστημα Νο3
Κισσάμου 89,
Τηλ./Fax: 28210 99369

ΜΝΗΜΕΣ - ΕΘΙΜΑ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΣΤΕΛΛΑ
ΓΚΟΖΑΝΗ ΧΑΡΙΤΑΚΗ

Παραμονή Χριστουγέννων

στην Μικρά Ασία

Την παραμονή των Χριστουγέννων ,οι γυναίκες στα χωριά βρισκόταν σε μεγάλη αναταραχή.

Ξεκινούσαν χαράματα , νύχτα σχεδόν για την πρώτη λειτουργία ,για να κοινωνήσουν. Αφού τελείωνε η λειτουργία, γύριζαν στο σπίτι τους και έβαζαν ένα κομμάτι ψωμί βουτηγμένο σε κρασί στο στόμα τους, για να «καταλύσουν» ,να κατεβάσουν ότι είχε απομείνει στο στόμα τους από την Θεία Κοινωνία , και ξεκινούσαν τις δουλειές του σπιτιού.

Ήδη το σπίτι λαμποκοπούσε από την καθαριότητα των προηγούμενων ημερών, και τ'ασημικά και τα μπακίρια άστραφταν στολισμένα στα ράφια και τις σερβάντες. Είχαν στρωθεί τα παχιά κιλίμια ,αυτά που φύλαγαν για τις μεγάλες γιορτάδες.

Ξεκινούσε το ζύμωμα του ψωμιού και παρέχωνε μέσα «τον παρά»τυλιγμένο σε ένα κομματάκι ύφασμα,και μετά με το ζυμάρι ,έστηνε τα ξόμπλια, τα στολίδια δηλαδή.

Στη μέση έμπαινε το σχήμα του Σταυρού και γύρω του σχήματα από φρούτα ,από ζώα που συμβόλιζαν την καλή και πλούσια ζωή της επόμενης χρονιάς. Αυτό το ψωμί έπαιρνε και την περισσότερη φροντίδα και θα ευλογούνταν γιατί ήταν αφιερωμένο στο Χριστό το λεγόμενο Χριστόψωμο.

Στη συνέχεια ετοιμάζε το κοφτό , ένα νηστίσιμο φαγητό από σιτάρι.Το βράδυ στρωνόταν το τραπέζι που έπρεπε να έχει εννέα φαγητά ,όσοι και οι μήνες της εγκυμοσύνης της Παναγίας, και ήταν όλα νηστίσιμα.

Στο τραπέζι καθόταν μόνο αφού έβαζαν στο τζάκι ένα πολύ χοντρό ξύλο ,το Χρι-

στόξυλο.

Με το θυμιατό ο πατέρας , θυμιάτιζε το τραπέζι και το Χριστόψωμο ,και το πρώτο κομμάτι που έκοβε ήταν για την Παναγία και τον Χριστό .Μετά για το σπίτι, τα ζώα ,τα χωράφια και μετά για τα μέλη της οικογένειας. Έρωγαν όλοι και αντάλλασαν ευχές για υγεία , καλή σοδειά ,καλά Χριστούγεννα.

Το τραπέζι κρατούσε αρκετές ώρες ,αλλά σχολούσε πάντα πριν από τις δώδεκα ,όπου όλοι έπρεπε να γυρίσουν στα σπίτια τους ,πριν βγουν οι καλικάντζαροι. Γι'αυτό τον λόγο, όταν έφευγαν ,κρατούσαν στο χέρι ένα αναμμένο ξύλο για να φωτίζει τον δρόμο τους ,αλλά και για να φοβούνται οι καλικάντζαροι.

Το τραπέζι οι νοικοκυρές δεν το μάζευαν επίτηδες, γιατί θα κατέβαινε η Παναγία με τον

Χριστό να φάνε ,από τα φαγητά που είχαν ετοιμάσει. Ο νοικοκύρης έριχνε ξύλα στο τζάκι ,μαζί με το Χριστόξυλο και δεν θα το άφηνε να σβήσει όλο το δωδεκαήμερο.

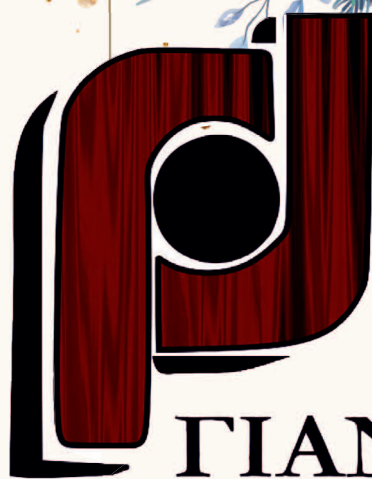
Την άλλη μέρα ,αχάραγα θα σηκωνόταν όλοι για να πάνε στην εκκλησία.

Στις μεγάλες πόλεις όπως την Σμύρνη ,το Αιβαλί , τα Βουρλά,το Δωδεκαήμερο κυλούσε μέσα σε μια ατμόσφαιρα θρησκευτικής κατάνυξης και ατελείωτων οικιακών εργασιών. Τα σπίτια είχαν καθαριστεί, τα πατώματα είχαν τριφτεί με μελισσοκέρι, τα κεντίδια είχαν πλυθεί και κολλαριστεί και περίμεναν έτοιμα να στρωθούν.

Μεγάλος μπουφές στη σάλα είχε γεμίσει από σερβάντες με ψηροκάρπια. Καρύδια, μύγδαλα ,φουντούκια , λεμπλεμπιά, και σταφίδες. Σύκα ξερά, δαμάσκηνα ,κυδώνια κι από κοντά

τα γλυκά. Κουραμπιέδες ,φουρνιές ,κατιμέρια , κάθε οικογένεια έστρωνε τον μπουφέ με ότι υπήρχε στο σπίτι τους και ότι σήκωνε το βαλάντιό τους. Ανήμερα των Χριστουγέννων , μόλις τελείωνε η πρώτη λειτουργία, ξεχύνονταν τα πιτσιρικά να πουν τη χαρμόσυνη είδηση της γέννησης του Θεανθρώπου. Κρατούσαν μαζί ένα πάνινο τορβάκι κι εκεί έριχναν τα φιλέματα.

Επιπλο®

ΓΙΑΝΝΟΥΔΑΚΗΣ

Καλά Χριστούγεννα

και ας είναι το 2022

Φωτεινό, Ειρηνικό, Αλληλεγγύη
με υγεία για όλο τον πλανήτη

Έπιπλο Γιαννουδάκης

Ξύλινες δημιουργίες - Ειδικές κατασκευές για επαγγελματικούς χώρους -
Επίπωση ξενοδοχείων και μονάδων AIRBNB - Έπιπλα κουζίνας

<http://www.giannoudakis.gr/>

τηλ. 2824 022399

24ο χιλιόμετρο Χανίων Κισσάρου

Προτάσεις χριστουγεννιάτικης διακόσμησης

» Δύο αρχιτέκτονες και μία διακοσμήτρια εσωτερικού χώρου μοιράζονται τις ιδέες τους

Επιμέλεια:
ΕΛΕΝΗ ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗ

Προτάσεις υψηλής αισθητικής, πρωτότυπες ιδέες, μοναδικά tips εορταστικής διακόσμησης για την πιο λαμπερή περίοδο του χρόνου, από 2 Χανιώτες αρχιτέκτονες + 1 διακοσμήτρια Εσωτερικού χώρου.

Πρόκειται για τους Μιχάλη Νευραδάκη, Γιώργο Κονταξάκη και Έλια Σηφροδασκαλάκη που μας δείχνουν τον τρόπο για να στολίσουμε το σπίτι, το γραφείο, το χριστουγεννιάτικο ή το πρωτοχρονιάτικο τραπέζι και να κάνουμε αυτές τις γιορτές -κόντρα στις συνθήκες- μια αξέχαστη εμπειρία.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΝΕΥΡΑΔΑΚΗΣ, αρχιτέκτων μηχανικός

“Do it like Sinatra”

Η πιο όμορφη και λαμπερή εποχή του χρόνου είναι εδώ μαζί με την ελπίδα για μια ακόμα πιο όμορφη και λαμπερή νέα χρονιά! Και ποιος καλύτερος τρόπος να τονώσεις την αισιοδοξία σου από το να διακοσμήσεις το σπίτι, το γραφείο, το γιορτινό τραπέζι, μόνος ή με παρέα αλλά πάντα υπό τον ήχο Χριστουγεννιάτικων και μη τραγουδιών, από διαχρονικές φωνές που σε βάζουν αυτομάτως στο κλίμα, όπως αυτή του Frank Sinatra... Ας τολμήσουμε λοιπόν να εμπνευστούμε από ό,τι όμορφο μας περιβάλλει, και ας «ακούσουμε» μια διαφορετική λίστα «τραγουδιών»:

#1 New York, New York

Αν θέλετε αλλά δε μπορείτε «να ξυπνήσετε στην πόλη που δεν κοιμάται ποτέ», προσπαθήστε να φέρετε το πνεύμα και τους ρυθμούς της στο σπίτι και τη διάθεσή σας! Ντυθείτε, στολιστείτε, βγείτε για αγορές, διασκεδάστε, χορέψτε, ξενυχτήστε..!

...και στολίστε αντίστοιχα το σπίτι σας στο πνεύμα της πιο κλασικής εκδοχής των Χριστουγέννων για να σας περιμένει με θαλπωρή μόλις μπαίνετε μέσα! Κόκκινο, πράσινο, καρό συνδυασμός τους και χρυσό για λάμψη. Και φυσικά μυρωδιές από γλυκά και ζεστό κρασί, μόνος στο σπίτι στην τηλεόραση, αναμμένο τζάκι (ή προβολή σε μια οθόνη αν δεν έχετε) και... better be nice!

#2 Fly me to the moon...

... «και αφεθείτε να παίξετε ανάμεσα στα αστέρια»! Λαμπάκια, φώτα, φαναράκια, κεριά, κηροπήγια, στα πιο απρόσμενα σημεία, όπως στον τοίχο με κάποιο ιδιαίτερο σχήμα,

ελεύθερα στο πάτωμα σε κάποια όμορφη γωνία, κάτω από το δέντρο, στο πλάι μιας πόρτας ή γύρω από αυτήν, πίσω από την κουρτινιέρα αν δεν έχετε κρυφό φωτισμό, πάνω στο τραπέζι ή μέσα σε γυάλινα βάζα με στολίδια, στο περβάζι ενός παραθύρου... Φως παντού, για ένα «έναστρο» αποτέλεσμα, που θα σας ταξιδέψει...

#3 Let it snow, let it snow, let it snow...

Κάντα όλα λευκά! Χιονισμένο δέντρο - έτοιμο ή με σπρέι χιονιού, λευκά κλαδιά, μπάλες, μαξιλάρια, ριχτάκια, μάλλινες και γούνινες υφές, γυάλινα στολίδια, διαφάνειες από βάζα, μπουκάλια... Ιδανική πρόταση για σπίτια με μίνιμαλ αισθητική. Για Σκανδιναβικό στυλ, κρατήστε τα όλα λευκά, με πράσινο δέντρο και λεπτομέρειες από ψάθα, ρατάν και γκρι στοιχεία. ...ας χιονίσει λοιπόν!

#4 I did it my way

Αυτοσχεδιασμός και DIY κατασκευές, απο χαρτόνι, πλεκτά, φυσικά υλικά, λινάτσα, σπάγκο, κλαδιά και φύλλα, για στεφάνια, αστέρια, στολίδια και κάθε είδους διακόσμηση. Μικρές προσωπικές λεπτομέρειες που θα δώσουν την εντύπωση ότι αφιερώσατε χρόνο και φροντίδα!

#5 The best is yet to come

Τα καλύτερα έρχονται λοιπόν, αλλά ένα γούρι ή πολλά, θα συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση... και πάντα επειδή το καλό ανταποδίδεται, βρείτε την ευχαρίστηση στην προσφορά... στον συνάνθρωπο, στα παιδιά, στα αδέσποτα.

Καλές γιορτές και .. καλή ακρόαση!

QR CODE:
Σκανάρετε
τον κωδικό
και... καλή
ακρόαση

ATLAS
GROUP
PRIVATE COMPANY

Your Smart
Choice!

Η εταιρεία μας και οι συνεργάτες της

Σας ευχόμαστε καλά
Χριστούγεννα
και μια νέα Χρονιά
γεμάτη υγεία και
ευτυχία...

MERRY
CHRISTMAS

ATLAS GROUP |

360° Property Management Company
103 Markou Botsari str. PO 73136, Chania Crete

atlasgroup@atlas-estate.gr

Call : +30 2821 405070 • www.atlas-estate.com

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΝΤΑΞΑΚΗΣ, αρχιτέκτων μηχανικός

“Πράσινα” Χριστούγεννα – φιλικά προς τον πλανήτη

Τα Χριστούγεννα είναι μια γιορτή γεμάτη συναισθήματα και αναμνήσεις, κάτι το οποίο είναι φυσικό να γεννά την ανάγκη για λίγη υπερβολή την οποία όλοι έχουμε ανάγκη.

Ωστόσο ο χριστουγεννιάτικος φωτισμός-στολισμός όσο και η γενικευμένη τάση για υπερκατανάλωση διαφόρων ειδών είναι τακτικές με τεράστιες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και στην υπερθέρμανση του πλανήτη.

Ενδεικτικά, στατιστικές του ΟΟΣΑ αναφέρουν πως η αγορά ενός φυ-

σικού δέντρου συνεπάγεται την έκλυση στην ατμόσφαιρα 16 κιλών διοξειδίου του άνθρακα, ενώ για ένα τεχνητό δέντρο εκλύονται 40 κιλά. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, κάθε χρόνο από περιτυλίγματα δώρων παράγονται 125,000 τόνοι σκουπιδιών ενώ σημαντική είναι η επιβάρυνση του περιβάλλοντος από τον ηλεκτροφωτισμό, την σπατάλη τροφής, τα αεροπορικά ταξίδια, κλπ.

Ποια η λύση ώστε να νιώσουμε στο χώρο μας την θαλπωρή των Χριστουγέννων προστατεύοντας παράλληλα τον πλανήτη; Μερικές απλές κινήσεις από τον καθένα μας μπορούν να αποδειχθούν, σε

παγκόσμια κλίμακα, ευεργετικές.

- Επιλέγουμε φυσικό χριστουγεννιάτικο δέντρο αντί για τεχνητό. Αν είναι δυνατόν, στολίζουμε ένα δέντρο που έχουμε ήδη σε γλάστρα στο σπίτι μας ή στον κήπο μας. Όπως για παράδειγμα μια μικρή ελιά.

- Επιλέγουμε φωτισμό με λαμπτήρες LED και αποφεύγουμε τις υπερβολές στον στολισμό η οποίες είναι όχι μόνο ενεργοβόρες αλλά και κακόγουστες. Τη νύχτα σβήνουμε τα φωτάκια στο χώρο μας.

- Στα χριστουγεννιάτικα στολίδια καλό είναι να προτιμάμε ποιοτικά υλικά όπως ξύλο, γυαλί, χαρτί, κεραμικό κλπ που είναι πιο όμορφα και ανακυκλώσιμα σε αντίθεση με το πλαστικό.

3D φωτορεαλιστική απεικόνιση για χριστουγεννιάτικη διακόσμηση εσωτερικού χώρου από τον Γιώργο Κονταξάκη.

• Τυλίγουμε τα δώρα μας με ανακυκλωμένο χαρτί περιτυλίγματος.
• Υιοθετούμε ένα προσωπικό στυλ στη διακόσμηση του χώρου μας και δεν επηρεαζόμαστε από μόδες που μας θέλουν τον ένα χρόνο κόκκινους, τον επόμενο χρυσούς κλπ και έτσι αποφεύγουμε να σπαταλάμε χρήματα και να φορτώνουμε άσκοπα το χώρο μας με αντικείμενα που θα βαρεθούμε. Και τέλος,

Προτιμάμε αντικείμενα που παράγονται στον τόπο μας, τα οποία εκφράζουν τις παραδόσεις και την αυθεντική κουλτούρα μας και επίσης μειώνουν το ενεργειακό μας αποτύπωμα, χωρίς να εκτοξεύουν τα κόστη εισαγωγής και μεταφοράς από χώρες όπως η Κίνα.

Στολίζουμε με γούστο, αρχοντιά χωρίς υπερβολή και χωρίς να επιβαρύνουμε τον πλανήτη μας. Ας κάνουμε φέτος τα πιο «πράσινα» Χριστούγεννα!

Χρόνια πολλά!

ΕΛΙΑ ΣΗΦΟΔΑΣΚΑΛΑΚΗ,
interior/architectural design

Στολισμός με έμπνευση και δημιουργικότητα

Οι διακοπές είναι προ των πυλών - θα στολίσετε το σπίτι σας με χριστουγεννιάτικα στολίδια πριν το καταλάβετε. Ενώ τα στεφάνια, οι κάλτσες και το

κλασικό καλά εξοπλισμένο πεύκο σας είναι αυθεντικά αυτή την εποχή, οι διακοσμήσεις σας μπορούν πάντα να δεχτούν ανανέωση. Ομολογουμένως, οι χριστουγεννιάτικες διακοσμήσεις μπορεί να αισθάνονται λίγο περιορισμένες, όμως, όπως αποδεικνύεται, η χριστουγεννιάτικη διακόσμηση είναι γεμάτη με απεριόριστες δυνατότητες σχεδιασμού - απλά πρέπει να γίνετε λίγο δημιουργικοί.

Για να ξεκινήσετε την έμπνευσή σας,

 ANEK LINES

ΕΛΛΑΔΑ - ΙΤΑΛΙΑ | ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΚΡΗΤΗ | ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΤΑΞΙΔΕΥΟΥΜΕ ΥΠΕΥΘΥΝΑ
ΜΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ
ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΑΠΛΩΣΗΣ ΛΟΙΜΩΣΕΩΝ

2022

Σας ευχόμαστε δημιουργικό και καλοτάξιδο το νέο έτος !

Ραντεβού στο πλοίο !

ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙΤΕ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΛΟΙΩΝ ΣΤΟΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΑΣ ΠΡΑΚΤΟΡΑ
ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΕΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑΣ: 210 4197400 - ΧΑΝΙΑ: 28210 27500 ΚΑΙ ΣΤΟ www.anek.gr

αφιερώστε τα μάτια σας στις θεϊκές ιδέες διακόσμησης Χριστουγέννων εδώ. Από χαρτί περιτυλίγματος με λεπτή επεξεργασία μέχρι λαμπερά αξεσουάρ σε μια καινοτόμο εναλλακτική στα αγαπημένα σας είδη διακοπών, είμαι βέβαιη ότι θα βρείτε κάτι που θα κάνει τη διάθεσή σας χαρούμενη, φωτεινή και τόσο όμορφη.

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΜΕ ΥΦΗ

Η ανάμειξη διαφορετικών υλικών είναι ένας εύκολος, αποτελεσματικός τρόπος για να προσθέσετε ένα σπιτικό πνεύμα στο χώρο σας. Εδώ, αντιπαραθέτει πλούσια κλαδιά με μούρα, φρούτα και δέντρα απτικής. Εμμένει σε μια γήινη χρωματική παλέτα για να διατηρεί το χρονογράφημα συνεκτικό και όχι αντιφατικό.

MINIMALΙΣΤΙΚΟ ΜΑΝΤΕΛ

Ακριβώς επειδή διακοσμήσετε για την πιο υπέροχη εποχή του χρόνου δεν σημαίνει ότι πρέπει να αρκεστείτε σε κλαδιά από πουρνάρι και καρό τόνους. Εάν η αισθητική σας είναι πιο μιναλιστική, τοποθετήστε το τζάκι σας με αποξηραμένο σιταρόχορτο, σπάνια φύλλα ευκαλύπτου και τόνους νικελίου.

ΜΕΙΝΕΤΕ ΣΤΟ ΧΡΥΣΟ

Το να γεμίσετε το σπίτι σας με επιχρυσωμένους τόνους θα σας δώσει την ίδια μαγεία που νιώθετε να ξυπνάτε το πρωί των Χριστουγέννων.

ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Ο ευκολότερος τρόπος για να δοκιμάσετε τη δραματική διακόσμηση των διακοπών είναι στο τραπέζι σας. Ντύστε ένα δείπνο με μια πλούσια γιρλάντα και ασημένια κηροπήγια. Ολοκληρώστε κάθε ρύθμιση με χρυσά ή ασημένια μαχαιροπήρουνα και ένα καραμελωμένο

φρούτο. Και όταν εστιάζετε στο τραπέζι, μη διστάσετε να παρεκκλίνετε από το τυπικό κόκκινο και πράσινο. «Αντί για τον παραδοσιακό συνδυασμό χρωμάτων, δοκιμάστε κάτι νέο, όπως ένα ύφασμα από μαλαχίτη και ροζ παιώνιες.

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΤΕ ΔΩΡΑ ΣΑΝ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΟ

Γιατί να ξοδέψετε όλο αυτό το χρόνο για να τυλίξετε τα δώρα στην τελειότητα αν δεν πρόκειται να τα επιδείξετε; Τοποθετήστε τη σκάλα σας με δώρα τυλιγμένα σε διάφορα διασκεδαστικά μοτίβα για μια απλή αλλά κομψή ιδέα διακόσμησης

Υπάρχει μεγάλη ποικιλία σε αυτή τη λίστα, οπότε επιλέξτε αυτό που σας φαίνεται διασκεδαστικό και ξεκινήστε με αυτές τις διασκεδαστικές και απλές χριστουγεννιάτικες χειροτεχνίες. Αν ξεκινήσετε τώρα, ίσως μπορέσετε ακόμη και να πάρετε πολλά πριν από τη μεγάλη μέρα. Φροντίστε να ανεβάζετε μια καλή ταινία ενώ ετοιμάζετε ή να ακούσετε κάποια υπέροχη μουσική. Αγαπάτε τις χειροτεχνίες; Δοκιμάστε αυτές τις εύκολες χριστουγεννιάτικες χειροτεχνίες και για παιδιά! Αλλά προς το παρόν, ξεκινήστε με αυτά και απολαύστε αυτές τις γιορτές.

**Και μην ξεχνάτε ....
ο Αι Βασίλης υπάρχει!**

simple city®

Christmas
SALE

-20%

Χριστουγεννιάτικα
διακοσμητικά

-30%

Χριστουγεννιάτικα
στολίδια

simple-city.gr

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 10.00 – 21.00 | ΣΑΒΒΑΤΟ 10.00 – 15.00

*εξαιρούνται τα Χριστουγεννιάτικα δέντρα. Η έκπτωση ισχύει μέχρι εξαντλήσεως των αποθεμάτων.

ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

Ο εμπορικός κόσμος περιμένει τον... Αϊ Βασίλη

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΩΜΑΔΑΚΗ

Τον Άγιο Βασίλη περιμένουν και οι έμποροι των Χανίων, με την ελπίδα ο σάκος του να έχει κάτι και για αυτούς, μετά την τεράστια οικονομική ζημιά που έχουν υποστεί στο διάστημα της πανδημίας. Για τις προσδοκίες του εμπορικού κόσμου της πόλης, μιλά στα "Χανιώτικα νέα" η πρόεδρος του Εμπορικού Συλλόγου Χανίων Δώρα Κυριακάκη, σχεδόν τρεις μήνες μετά την ανάληψη των καθηκόντων της.

» Η Δώρα Κυριακάκη μιλά για τις προσδοκίες των εμπόρων στα Χανιά από την Χριστουγεννιάτικη περίοδο

Πλησιάζουμε στα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά, έχει αρχίσει να κινείται η αγορά των Χανίων; Αναμέναμε μεγαλύτερη αύξηση στην κίνηση των καταναλωτών ενόψει των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς. Δυστυχώς, μετά την εξαγγελία του νέου ωραρίου και των μέτρων κατά της πανδημίας, η αγορά παραμένει στάσιμη, παρά τις προσπάθειες των εμπόρων να τονώσουν την κίνηση με καλές τιμές. Ευελπιστούμε με την πάροδο των ημερών να βελτιωθεί η αγοραστική κίνηση της πόλης μας.

Ποια αγαθά και προϊόντα είναι οι πρωταγωνιστές των αγορών της εορταστικής περιόδου;

Όπως όλοι γνωρίζουμε, οι περίοδοι των γιορτών και ειδικά των Χριστουγέννων είναι αφιερωμένες στα παιδιά. Όποτε τον πρώτο λόγο τον έχουν τα παιχνίδια και ακολουθούν ένδυση, υπόδηση και είδη δώρων.

Αν έπρεπε να δώσετε κάποια συμβουλή προς τους καταναλωτές ποια θα ήταν αυτή;

Δεδομένων των πρωτόγνωρων περιστάσεων που βιώνουμε λόγω της πανδημίας, της οικονομικής κρίσης

και της μείωσης του τζίρου των τοπικών επιχειρήσεων, συνιστούμε στους καταναλωτές να στηρίξουν τις τοπικές επιχειρήσεις. Στηρίζοντας τις τοπικές επιχειρήσεις, οι οποίες απευθύνονται σε κάθε βαλάντιο, στηρίζουμε και την τοπική κοινωνία και οικονομία.

Το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων τροποποιήθηκε και στα

Χανιά, ποια είναι η άποψή σας ως Εμπορικός Σύλλογος για αυτή την αλλαγή και εν όψει εορτών αλλά και γενικότερα;

Η αλλαγή του ωραρίου λειτουργίας των καταστημάτων, που επήλθε και στα Χανιά με κοινή υπουργική απόφαση, έφερε δυσκολίες στη λειτουργία των καταστημάτων και την κίνηση των καταναλωτών, καθώς επιχειρήθηκε εν μια νυκτί να αλλάξουν συνήθειες χρόνων. Παρά τις προσπάθειες μας να αναπροσαρμοστούμε στο καινούριο ωράριο και να το φέρουμε στα μέτρα μας, αντιμετωπίζουμε δυσκολίες τόσο εμείς οι καταστηματάρχες, όσο και το αγοραστικό κοινό, που δεν μπορεί να προσαρμοστεί εύκολα.

Ήταν και 2021 ήταν μία πολύ δύσκολη χρονιά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις; Τι θα λέγατε για την γενικότερη κατάσταση των επιχειρήσεων της πόλης μας;

Όπως ανέφερα και προηγουμένως, η πανδημία και η συνακόλουθη αυτής οικονομική κρίση, έχει πλήξει ολόκληρο τον εμπορικό κόσμο, αλλά κυρίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κάνοντας τον απολογισμό των τελευταίων

Διο χρόνων και κρίνοντας από την δίκη μου εμπειρία, πιστεύω ότι φτάνουμε σε ένα σημείο καμπίης, που θα πρέπει να θεσπιστούν μέτρα για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, αλλιώς οι επιχειρήσεις που δεν θα μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά και θα πληγούν ανεπανόρθωτα, θα αυξάνονται δραματικά.

Κλείνοντας, θα ήθελα να μας πείτε τους γενικότερους στόχους του Εμπορικού Συλλόγου Χανίων για την νέα χρονιά.

Όταν οι συνεργάτες μου κι εγώ αναλάβαμε την ηγεσία του εμπορικού συλλόγου Χανίων, βρεθήκαμε αντιμέτωποι με μεγάλες προκλήσεις ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων των τοπικών επιχειρήσεων και την μετάβασή τους σε μια σύγχρονη αγορά που αλλάζει συνεχώς μορφή. Με σύμπνοια και συνεννόηση με άλλους φορείς της πόλης, στοχεύουμε πρώτα στην ενημέρωση των επιχειρηματιών και επιχειρήσεων και στην προσαρμογή τους στην παρούσα οικονομική και επιχειρηματική πραγματικότητα (όπως για παράδειγμα η ψηφιακή έκδοση τιμολογίων και παραστατικών). Αρχικός μας στόχος είναι η διοργάνωση δράσεων και ημερίδων που αποσκοπούν στο να ενημερωθούν για τις επιλογές εκσυγχρονισμού της λειτουργίας των επιχειρήσεών τους. Παράλληλα τους ενημερώνουμε άμεσα για τα τρέχοντα ζητήματα του εμπορικού κλάδου.

Τότε αυτή η ιστοσελίδα **ΔΕΝ** είναι για σένα.

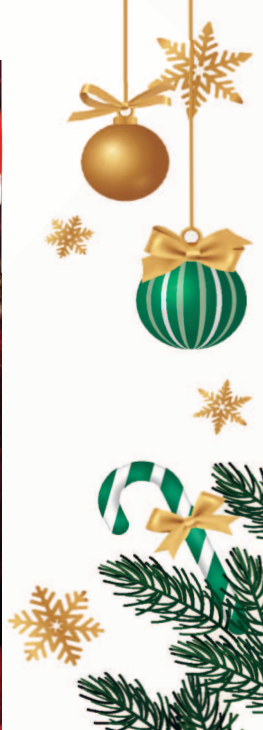
www.haniotika-nea.gr

Δημοσιογραφικό **αντίδοτο** στα fake news

Εορταστικό ωράριο ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 2021- 2022

#stirizotachania

ΣΑΒΒΑΤΟ	18/12/2021	10:00 - 15:00	
ΚΥΡΙΑΚΗ	19/12/2021	11:00 - 18:00	
ΔΕΥΤΕΡΑ	20/12/2021	10:00 - 14:30	17:30 - 21:00
ΤΡΙΤΗ	21/12/2021	10:00 - 14:30	17:30 - 21:00
ΤΕΤΑΡΤΗ	22/12/2021	10:00 - 14:30	17:30 - 21:00
ΠΕΜΠΤΗ	23/12/2021	10:00 - 21:00	
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	24/12/2021	10:00 - 20:00	
ΣΑΒΒΑΤΟ	25/12/2021	ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΚΛΕΙΣΤΑ	
ΚΥΡΙΑΚΗ	26/12/2021	ΚΛΕΙΣΤΑ	
ΔΕΥΤΕΡΑ	27/12/2021	10:00 - 14:30	17:30 - 21:00
ΤΡΙΤΗ	28/12/2021	10:00 - 14:30	17:30 - 21:00
ΤΕΤΑΡΤΗ	29/12/2021	10:00 - 14:30	17:30 - 21:00
ΠΕΜΠΤΗ	30/12/2021	10:00 - 21:00	
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	31/12/2021	10:00 - 19:00	
ΣΑΒΒΑΤΟ	01/01/2022	ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ ΚΛΕΙΣΤΑ	
ΚΥΡΙΑΚΗ	02/01/2022	ΚΛΕΙΣΤΑ	
ΔΕΥΤΕΡΑ	03/01/2022	10:00 - 15:00	
ΤΡΙΤΗ	04/01/2022	10:00 - 14:30	17:30 - 21:00
ΤΕΤΑΡΤΗ	05/01/2022	10:00 - 15:00	
ΠΕΜΠΤΗ	06/01/2022	ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ ΚΛΕΙΣΤΑ	

20

ΧΡΟΝΙΑ

Blue Star Ferries

Ευχόμαστε το νέο έτος να φέρει υγεία και να σας ταξιδέψει στους πιο όμορφους προορισμούς!

ΚΥΚΛΑΔΕΣ • ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ • ΝΗΣΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ • ΚΡΗΤΗ

BOOK ONLINE bluestarferries.com

Πληροφορίες / Κρατήσεις: Αθήνα 210 8919700 / Χανιά 28210 27500 ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα

Πιστοποίηση από την Bureau Veritas για την εφαρμογή ειδικών μέτρων πρόληψης για την προστασία της ανθρώπινης υγείας.

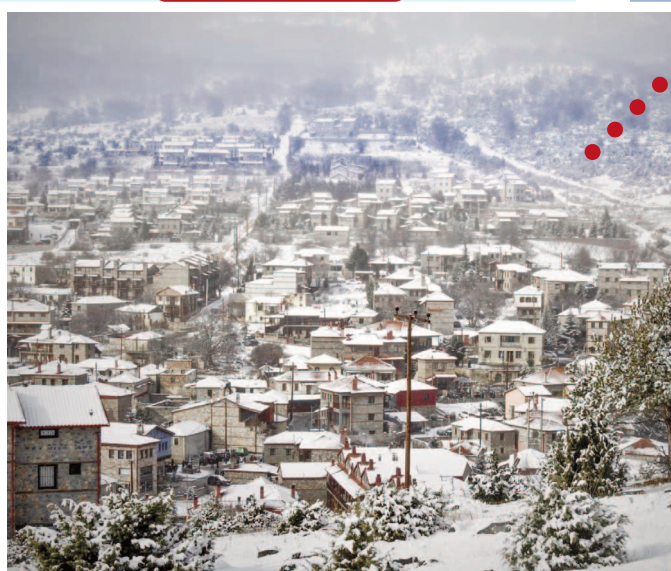
Attica Group

Χριστουγεννιάτικες “αποδράσεις”

Αν ονειρεύεστε Χριστούγεννα με χιόνι, αναμμένα τζάκια και χιονάθρωπους, τότε δύσκολα στην Κρήτη να ικανοποιήσετε την ανάγκη αυτή. Μπαίνοντας όμως στο πλοίο της γραμμής με το αμάξι σας, εύκολα θα βρεθείτε σε έναν από τους πανέμορφους προορισμούς της ηπειρωτικής Ελλάδας, μερικούς από τους οποίους προτείνουμε σήμερα.

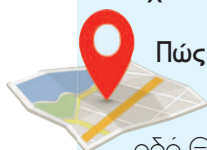

Καϊμακτσαλάν:
Παλιός Άγιος Αθανάσιος

Αν ψάχνετε ένα μέρος που τα χριστουγεννιάτικα στολίδια δεν “κατεβαίνουν” ποτέ, τότε όλοι οι δρόμοι οδηγούν στον Παλιό Άγιο Αθανάσιο: Λίγα χιλιόμετρα από την όμορφη Έδεσσα, στις κάτασπρες χιονισμένες πλαγιές του Καϊμάκτσαλαν σας περιμένουν παραδοσιακά πετρόχτιστα σπίτια με αναμμένα τζάκια και φυσικά μακεδονίτικες νοστιμιές!

Ο διατηρητέος αυτός οικισμός βρίσκεται σε ένα οροπέδιο σε υψόμετρο 1.180-1.240 μέτρων στις πλαγιές του όρους Βόρα και περιβάλλεται από δάση οξιάς. Σε απόσταση 10 χιλιομέτρων βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο του Καϊμακτσαλάν.

Πώς θα φτάσετε: Ο Παλιός Άγιος Αθανάσιος απέχει 605 χλμ. από την Αθήνα και 123 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη. Αφού βγείτε στην εθνική οδό Θεσσαλονίκης-Βέροιας ακολουθείτε τις ταμπέλες για Έδεσσα. Στην Έδεσσα υπάρχει σήμανση για το χιονοδρομικό κέντρο, ενώ ο οικισμός βρίσκεται περίπου 30 χιλιόμετρα μακριά.

Στο αλπικό τοπίο του Νυμφαίου

Χανιώτικα νέα

Ζαγοροχώρια

Επιλέξτε ένα από τα 48 παραδοσιακά χωριά για τη διαμονή σας και ανακαλύψτε τα Χριστούγεννα «πέρα από το βουνά», όπως μεταφράζεται δηλαδή από τα σλάβικα η ονομασία «Ζαγόρι». Απολαύστε τις ομορφιές της φύσης, και γευτείτε μοναδικές συνταγές.

Μερικά από τα πιο γνωστά χωριά είναι το Μικρό και Μεγάλο Πάπιγκο, τα Άνω Πεδινά, το Μονοδένδρι, η Αρίστη, το Τσεπέλοβο και η Βωβούσα.

Πώς θα φτάσετε:

Τα Ζαγοροχώρια βρίσκονται περίπου 470 χιλιόμετρα μακριά από την Αθήνα και 350 χιλιόμετρα μακριά από τη Θεσσαλονίκη (ανάλογα με ποιο χωριό θα επιλέξετε για τη διαμονή σας). Μπορείτε όμως να κλείσετε φθηνά αεροπορικά εισιτήρια για Γιάννενα και από εκεί να νοικιάσετε ένα αυτοκίνητο για να ανεβείτε στα ορεινά χωριά της περιοχής.

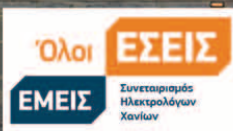
Χτισμένο σε υψόμετρο 1.350 μέτρων και "ξακουστό" για τις αρκούδες του, το Νυμφαίο συγκαταλέγεται στα 10 ομορφότερα χωριά της Ευρώπης. Πέτρινα αρχοντικά και λιθόστρωτα μονοπάτια, συμπληρώνουν το πανέμορφο αλπικό τοπίο της περιοχής.

Πώς θα φτάσετε:

Το Νυμφαίο απέχει περίπου 180 χλμ από τη Θεσσαλονίκη και προσφέρεται ως κοντινός προορισμός για τους κατοίκους της Βόρειας Ελλάδας. Η Αθήνα βρίσκεται περί τα 560 χιλιόμετρα μακριά, όμως οι γιορτές των Χριστουγέννων αποτελούν την ιδανική ευκαιρία για μια ολιγόμηρη εκδρομή μέχρι το Νυμφαίο. Γλιτώστε χιλιόμετρα κλείνοντας ένα αεροπορικό εισιτήριο για Θεσσαλονίκη!

Ο Πρόεδρος, το Δ.Σ. και το προσωπικό του Συνεταιρισμού Ηλεκτρολόγων, σας εύχονται Χρόνια Πολλά και Ευτυχισμένο το νέο έτος!

Λεωφόρος Καζαντζάκη 55, Βαμβακόπουλο
Τηλ.: 28210-91920 • www.seihl.gr

Πήλιο: Στην παραμυθένια Μακρινίτσα

"Κρυμμένη" στο βουνό του Πηλίου, η Μακρινίτσα είναι ένας παραδοσιακός οικισμός του Δήμου Βόλου. Χωριστή με μακρά ιστορία, εντυπωσιακή αρχιτεκτονική, που δίνει αρμονικά με το τοπίο. Το "μπαλκόνι του Πηλίου" την χαρακτηρίζει ο Ελευθέριος Βενιζέλος όταν την επισκέφτηκε το 1934. Παλιά αρχοντικά, όμορφες διαδρομές και αγροικίες, σε συνδυασμό με την γαστρονομία της περιοχής, θα σας εντυπωσιάσουν. Το χιονισμένο Πήλιο, προσφέρεται για κοντινές αποδράσεις στα γύρω χωριά.

Πώς θα φτάσετε: Η Μακρινίτσα βρίσκεται σε απόσταση 330 χλμ. από την Αθήνα. Ακολουθείστε την εθνική οδό με κατεύθυνση Θεσσαλονίκη. Μετά τον Αλμυρό πάρτε τη δεύτερη έξοδο για Βελεστίνο-Βόλος. Η Μακρινίτσα απέχει 16 μόλις χιλιόμετρα από το Βόλο.

Τρίκαλα: Στον Μύλο των Ξωτικών

Το δικό τους χριστουγεννιάτικο παραμύθι ζουν ντόπιοι κι επισκέπτες στα Τρίκαλα, εκεί που λειτουργεί το μεγαλύτερο χριστουγεννιάτικο θεματικό πάρκο της χώρας, ο «Μύλος των Ξωτικών».

Δημιουργήθηκε το 2011 στον παλιό μύλο Ματσόπουλου κι εκεί μπορείτε να δείτε το σπίτι του Αϊ Βασίλη, το παραμυθόσπιτο των Ξωτικών, να κάνετε πατινάζ και πολλές άλλες δραστηριότητες.

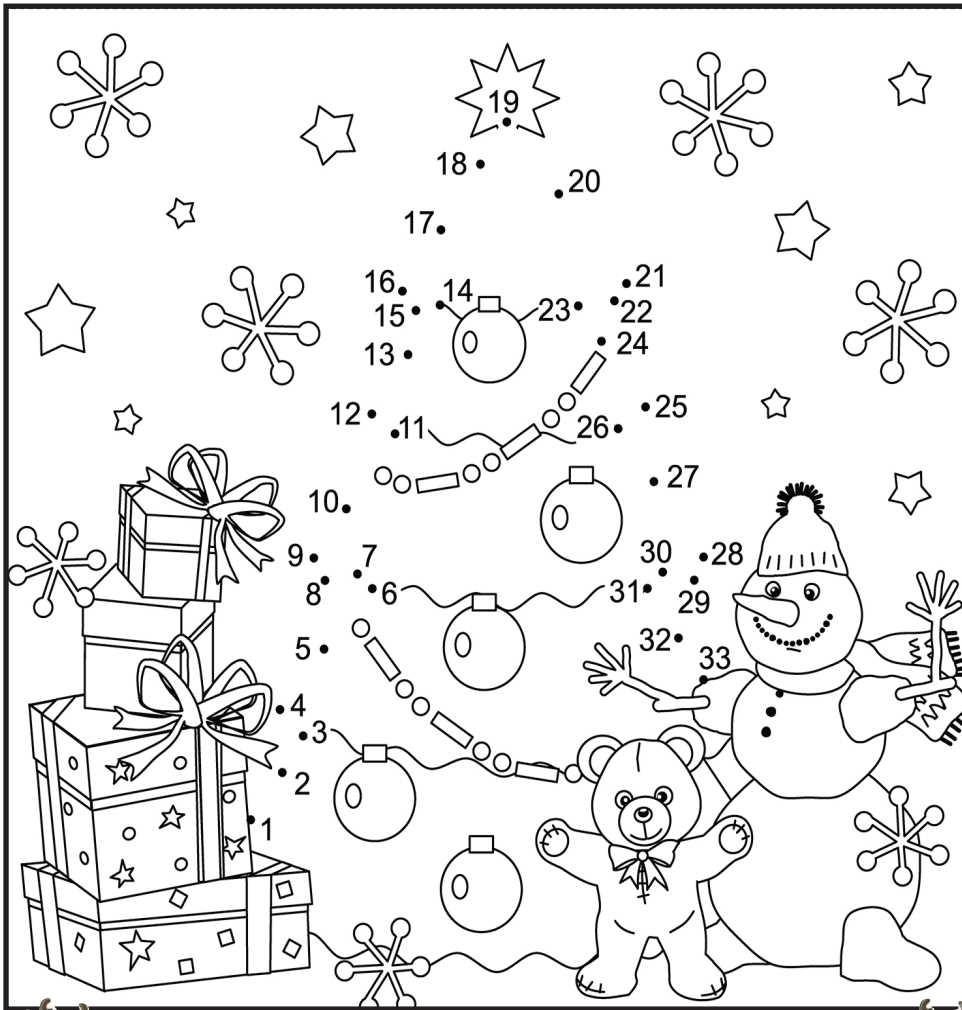

Πώς θα φτάσετε: Κατευθύνεστε προς Λαμία και βγαίνετε στην έξοδο για Καρδίτσα-Τρίκαλα, ακολουθώντας τον Ε65 με προορισμό Τρίκαλα. Στην περιφερειακή οδό Τρικάλων οδηγείτε προς Πύλη, στον κυκλικό κόμβο για Πύλη στρίβετε δεξιά προς Τρίκαλα. Σε 1,5km φτάνετε στο Πάρκο Ματσόπουλου - Μύλος των Ξωτικών. 80m πριν το πάρκο στα δεξιά υπάρχει ελεύθερο parking 15 στρεμμάτων.

Ωρα για παιχνίδι!

- Σπαζοκεφαλιές
- Βρες το ταιρί
- Ζωγραφική με αριθμούς
- Λαβύρινθοι
- Σχεδίο με τελείες
- Βρες τη σωστή σκιά
- Sudoku

Βρείτε το σχέδιο που κρύβεται ενώνοντας τις τελείες αριθμητικά, και ζωγράψιτέ την εικόνα.

Μόνο 2 εικόνες είναι ακριβώς ίδιες. Μπορείς να τις βρεις;

Οι εικόνες φαίνονται ίδιες. Όμως δεν είναι. Παρατηρήστε και βρείτε 5 διαφορές.

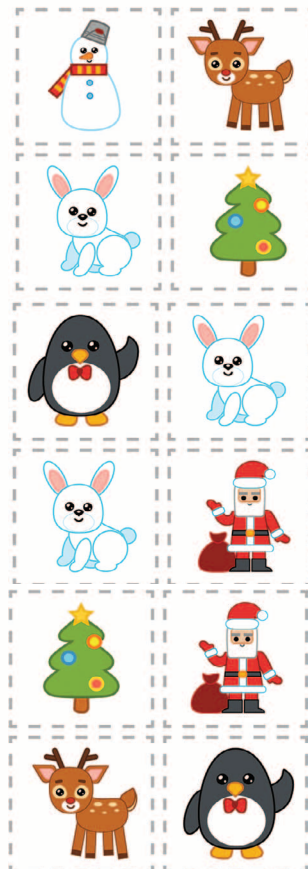
Τα Χριστούγεννα πλησιάζουν και επικρατεί αναστάτωση. Ο Άν Βασίλης έχασε τα Ξωτικά με το σάκο του, τα Ξωτικά το δέντρο...

Μπορείτε να τους βοηθήσετε να βρουν το δρόμο τους;

Βρείτε τα αντικείμενα που φαίνονται στο κάτω μέρος μέσα στην εικόνα

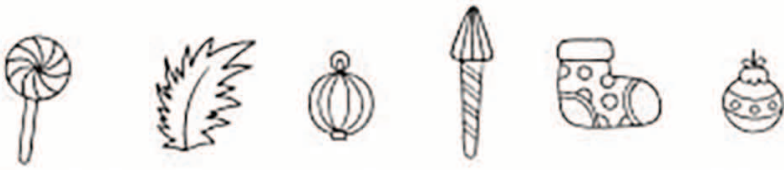

Sudoku για παιδιά.
Κόψτε τα τετράγωνα
και συμπληρώστε

Πάρτε ένα ζάρι, 2 ή 3 κουμπιά ανάλογα με τους παίκτες, και Ξεκινήστε ...
Το δέντρο σας περιμένει... στο τέλος με τα δώρα...

Πόσα είναι; Βρες τα παραπάνω αντικείμενα και πες και πόσα είναι μέσα στην εικόνα.

Ο καθρέφτης. Βρες το είδωλο του κάθε αρκουδιού

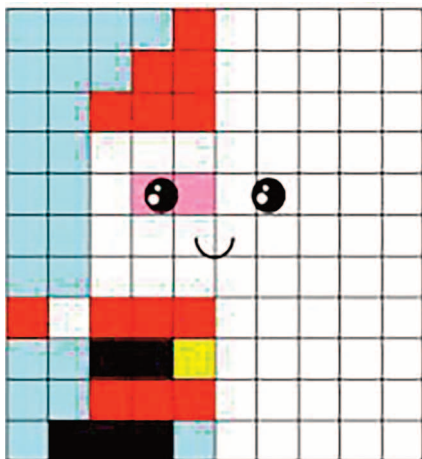

Μπορείτε να βρείτε τη σωστή σκιά του κάθε δέντρου;

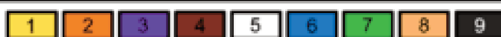

Βρες τις 10 διαφορές που υπάρχουν στις 2 εικόνες.

Μπορείς να βρεις τα αντικείμενα που υπάρχουν κάτω μέσα στην εικόνα;

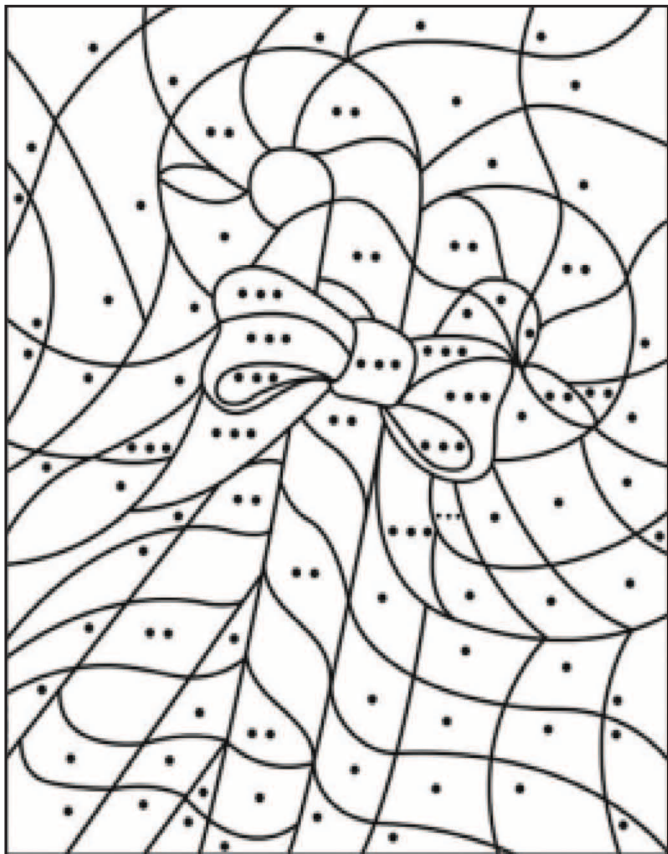
Πάρε χρώματα, και με οδηγό τα κουτάκια προσπάθησε να φτιάξεις τη δεξιά μεριά του Άη Βασίλη

Χρωμάτισε την εικόνα της γέννησης, χρησιμοποιώντας την αριθμητική παλέτα που φαίνεται στο κάτω μέρος

Βοήθησε
τον Άη Βασίλη
να πάει στο σπίτι του...
που τον περιμένει
η κα Άη Βασίλη με μια
ζεστή σοκολάτα...

Χρωμάτισε τις τελεφες ανάλογα το χρώμα

● ΚΙΤΡΙΝΟ ●● ΚΟΚΚΙΝΟ ●●● ΠΡΑΣΙΝΟ

FRANKS&FANE

Χριστουγεννιάτικα δώρα με ACS. Η παράδοση συνεχίζεται... ανέπαφη!

Στείλτε και φέτος τα χριστουγεννιάτικα δώρα σας με την ACS και σιγουρευτείτε ότι θα φτάσουν:

- Με τη μέγιστη ασφάλεια για τον παραλήπτη, χάρη στη **δυνατότητα ανέπαφης παράδοσης**, με χρήση μοναδικού κωδικού (PIN) αντί υπογραφής.
- Ακριβώς όπως πρέπει, χάρη στις **ειδικές ασφαλείς συσκευασίες ACS Express**.

Ρωτήστε μας για περισσότερες πληροφορίες.

ACS ΧΑΝΙΩΝ (ΚΕΝΤΡΙΚΟ)
ΑΝΑΓΝ. ΓΟΓΟΝΗ 129

ACS ΣΟΥΔΑΣ
ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 109

ACS ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ
ΚΑΛΥΒΕΣ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ
(ΝΕΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ)

ACS ΜΑΛΕΜΕ
ΜΑΛΕΜΕ ΚΥΔΩΝΙΑΣ

ACS ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ
ΕΛΕΥΘ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
(ΚΟΥΝΟΥΠΙΔΙΑΝΑ)

ACS ΚΙΣΣΑΜΟΥ (ΚΑΣΤΕΛΙ)
ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ACS ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑΣ
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ ΧΑΝΙΩΝ

www.acscourier.gr

ΕΝΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

“Ο αναπληρωματικός Άγιος Βασίλης”

ΓΙΑΝΝΑ
ΜΑΡΟΥΛΟΣΗΦΑΚΗ

Κάθε φορά, τα Χριστούγεννα, οι σκέψεις μας τριγυρνούν γύρω από τον Άγιο Βασίλη. Αυτή την ευγενική και καλοκάγαθη φιγούρα που ντυμένη στα κόκκινα, με τους τάρανδους κι εξωτικά για συνεργάτες, “ζωντανεύει” στο νου και στις καρδιές των μικρών και... μεγάλων παιδιών που όλο και κάτι... έχουν να περιμένουν ως δώρα! Πώς θα μπορούσε λοιπόν ο Άγιος Βασίλης να μην αποτελέσει το έναυσμα και για την γραφή παραμυθιών; Παραμύθια που μας διάβαζαν οι γονείς μας ή οι παππούδες μας και

μέσω αυτών και τις εντυπωσιακές εικονογραφήσεις τους μπορούσαμε να “ταξιδέψουμε” νοερά σε μακρινούς προορισμούς.

Για όλα αυτά, μας μιλά ο Χανιώτης Πολυχρόνης Κουτσάκης, με αφορμή την πρόσφατη κυκλοφορία του βιβλίου του «Ο αναπληρωματικός Άγιος Βασίλης», από τις εκδόσεις “Καστανιώτη”, σε εικονογράφηση Δέσποινας Γιαννακάκη. Μία χριστουγεννιάτικη ιστορία, για την αγάπη, την αλληλεγγύη και την κατανόηση της διαφορετικότητας του άλλου.

» Από τον Χανιώτη Πολυχρόνη Κουτσάκη

με το έλκηθρο και τους τάρανδους στην αυλή του. Η έκπληξή του είναι ακόμα μεγαλύτερη όταν του ζητάει να πάρει τη θέση του Άγιου Βασίλη, που είναι άρρωστος. Ο Μπάμπης δεν θέλει να χάσει την ησυχία του. Οι τάρανδοι τον αντιπαθούν. Καμινάδες δεν ξέρει να ανεβοκατεβαίνει. Ούτε αισθάνεται πως μπορεί να τα βάλει με τον μεγάλο εχθρό του Άγιου Βασίλη. Αλλά ακόμα κι αν ξεπερνούσε όλα αυτά τα εμπόδια, ο Μπάμπης ξέρει ότι είναι αδύνατον κάποιος να τον πιστέψει για Άγιο Βασίλη, γιατί ο Μπάμπης είναι μαύρος!

Και σε αυτό το βιβλίο όπως και στα ενήλικα και στα εφηβικά μου, ισχύουν δύο αλήθειες που μοιάζουν αντιφατικές αλλά δεν είναι: υπάρχουν πράγματα που θέλω πολύ να πω, αλλά ταυτόχρονα δεν με ενδιαφέρει ντε και καλά να καταλάβει ο αναγνώστης όλα όσα θέλω εγώ να του πω.

Αυτό που με ενδιαφέρει είναι ο

αναγνώστης, μεγάλος ή μικρός, να περάσει πολύ καλά διαβάζοντας το βιβλίο μου, να το κλείσει και να σκεφτεί «γούάου». Ο «αναπληρωματικός Άγιος Βασίλης» συγκεκριμένα είναι γραμμένος ώστε τα παιδιά και να γελάσουν πολύ και να έχουν αγωνία πριν την μάχη του Μπάμπη με τον μεγάλο εχθρό του Άγιου Βασίλη.

Αν κάποιος διαβάσει μια ιστορία και περάσει καλά, το βιβλίο έχει επιτελέσει τον στόχο του. Από κει και πέρα, αν αντιληφθεί και όσα θέλει να πει ο συγγραφέας -που στο συγκεκριμένο βιβλίο αφορούν τον ρατσισμό, τον εθελοντισμό και την κλιματική αλλαγή- ακόμα καλύτερα. Αλλά δεν είναι κρίσιμο να τα αντιληφθεί.

Το βιβλίο αυτό, που εκδόθηκε μόλις από τις Εκδόσεις Καστανιώτη, προέκυψε ως μια ιστορία που ήθελα να πω στα παιδιά μου. Την ξεκίνησα όταν ήταν μικρή η κόρη μου και την εμπλούτισα αργότερα για τον γιο μου. Και έχω την ευτυχία να έχει

•Μίλησέ μας για τον «αναπληρωματικό Άγιο Βασίλη» και τα μηνύματά του. Πώς “προέκυψε” το βιβλίο;

Το βιβλίο είναι γραμμένο για ηλικίες 7-107 ετών. Ο ήρωας του βιβλίου είναι ο Μπάμπης. Ο Μπάμπης ζει σε μια φάρμα και θέλει μόνο ένα πράγμα, την ησυχία του. Η έκπληξή του είναι μεγάλη όταν η αγαπημένη του ξαδέρφη, που είναι γραμματέας του Άγιου Βασίλη, προσγειώνεται

κάνει τα πολύ ωραία σκίτσα η γυναίκα μου, Δέσποινα Γιαννακάκη, οπότε είναι μια «οικογενειακή υπόθεση» που ολοκληρώθηκε για μας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και ελπίζω τώρα να μπει σε όσο το δυνατόν περισσότερα σπίτια.

• **“Πίστευες” ως παιδί στον Άγιο Βασίλη; Περίμενες τα δώρα του;** Απ’ όσο θυμάμαι, οι γονείς μου πιστεύοντας ακράδαντα πως έπρεπε να ξέρω την αλήθεια για όλα από μικρός μου αποκάλυψαν νωρίς ότι δεν υπήρχε. Αλλά περίμενα τα δικά τους δώρα, που για μένα ήταν σημαντικότερα από τα δώρα κάποιου μυστηρίου τύπου που ερχόταν από καμινάδες.

• **Πόσο σημαντικό είναι να διαβάζουμε στα παιδιά χριστουγεννιάτικα παραμύθια και να τα εντρυφούμε στον μύθο του Αη Βασίλη;**

Είναι κρίσιμο το να διαβάζουμε στα παιδιά, γιατί μέσα από τις ιστορίες τροφοδοτείται η φαντασία και η φαντασία κάνει απίστευτα πιο πλούσια την ζωή των παιδιών. Είναι εξίσου κρίσιμο να διαβάζουν οι μεγάλοι – για να ανακαλύπτουν αλήθειες που δεν γνώριζαν ότι υπήρχαν αλλά και επειδή τα παιδιά γονιών/θείων/παππούδων που διαβάζουν θα οδηγηθούν κι εκείνα αμέσως στο να πιάσουν βιβλία στα χέρια τους.

• **Πόσο έχουν ανάγκη και οι μεγάλοι να διαβάζουν παραμύθια; Κατά πόσο τα παραμύθια συμβάλλουν στη συγκρότηση της προσωπικότητάς μας;**

Όλα τα μυθιστορήματα είναι στην ουσία παραμύθια. Παραμύθια που μας αποκαλύπτουν απίθανα πράγματα για τον κόσμο που δεν μπορούσαμε ποτέ να σκεφτούμε μόνοι μας. Και υπάρχουν βιβλία που όταν τα διαβάσεις αισθάνεσαι ότι σε καθορίζουν, ότι σου έχουν αλλάξει την ζωή.

Στα βιβλία μου πολλοί ήρωες λένε πράγματα και πράττουν πολύ διαφορετικά απ’ ότι θα τα έλεγα ή θα τα έπραττα εγώ. Όμως στο «Δεν είσαι εδώ», το τρίτο βιβλίο από την αστυνομική «Τριλογία της Κρήτης» που έγραψα, ένας ήρωας, ο Νικ Έβανς, λέει κάτι που με εκφράζει

σε μεγάλο βαθμό, παρόλο που δεν θα συμφωνούσα ότι είναι «το μόνο» ιερό πράγμα:

«Το μόνο πραγματικά ιερό πράγμα που έχω γνωρίσει μέχρι τώρα στη ζωή μου είναι τα καλά λογοτεχνικά βιβλία, τίποτα άλλο. Όταν τα ανοίγω, αισθάνομαι σαν να με έχουν καλέσει στο σπίτι τους, για να μιλήσουμε πρόσωπο με πρόσωπο, οι πιο ενδιαφέροντες άνθρωποι που έζησαν ποτέ. Με έχουν καλέσει για να μου διηγηθούν τις ιστορίες τους».

• **Χριστούγεννα μακριά από τα Χανιά και την Ελλάδα, στην Αυστραλία! Μετέφερε μας την εικόνα.**

Εδώ ήδη έχουμε πολύ υψηλές θερμοκρασίες και την ημέρα των Χριστουγέννων πολλοί επιλέγουν να την περάσουν στην παραλία. Εμείς θα κάνουμε βέβαια παραδοσιακά Χριστούγεννα με τραπέζι, αλλά το air condition θα είναι στο φουλ για να αντέξουμε την ζέστη. Όσο εξωτικά κι αν ακούγονται πάντως τα καλοκαιρινά Χριστούγεννα, εγώ προτιμώ τα χουχουλιαστά Χριστούγεννα στα Χανιά.

• **Τι εύχεσαι για την νέα χρονιά;**

Η ευχή για σωματική υγεία σε όλο τον κόσμο, δεδομένων όσων ζούμε, είναι προφανής. Αλλά θέλω να προσθέσω την ευχή για πνευματική υγεία. Για ψυχραιμία. Για εμπιστοσύνη στην επιστήμη. Το ανθρώπινο είδος έχει επιβιώσει χάρη στην επιστήμη. Εδώ και εννιά χιλιάδες χρόνια γνωρίζουμε (πιο πριν δεν έχουμε στοιχειά) πόσο οι επιστήμονες αγωνίζονται να καταλάβουν τον κόσμο δουλεύοντας νυχθημερόν και χρησιμοποιώντας την γνώση για να βοηθήσουν τους συνανθρώπους τους. Εύχομαι όσοι κάνουν το τρομερό λάθος να ακούνε γελοίους “influencers” στο YouTube και στα σόσιαλ μίντια που τους λένε να μην εμπιστεύονται όσα υποστηρίζει το 100% των ιατρικών συλλόγων σε όλο τον κόσμο, να καταλάβουν ότι δεν πρέπει να αφήνουν τον φόβο να τους κυριεύει.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Πολυχρόνης Κουτσάκης γεννήθηκε στα Χανιά το 1974. Έχει τιμηθεί δύο φορές με Κρατικό Βραβείο Θεατρικού Έργου (2005, 2007) από το Υπουργείο Πολιτισμού καθώς και με το Κρατικό Βραβείο Εφηβικού-Νεανικού βιβλίου 2016, για το «Μια ανάσα μόνο», το 2ο βιβλίο της «Τριλογίας της Κρήτης».

Η σειρά των αστυνομικών μυθιστορημάτων του («Αθηναϊκό Μπλουζ», «Baby Blue») με πρωταγωνιστή τον Στράτο Γαζή εκδίδεται ταυτόχρονα στην Ελλάδα (εκδόσεις Πατάκη), τις ΗΠΑ, την Αγγλία και την Αυστραλία (εκδόσεις Bitter Lemon Press).

Στην Ελλάδα έχουν εκδοθεί 14 μυθιστορήματά του και μία ποιητική συλλογή.

Θεατρικά έργα του έχουν παιχθεί και βραβευθεί στην Νέα Υόρκη και σε άλλες πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών, καθώς και στην Αγγλία και στην Ελλάδα. Το θεατρικό του έργο «Χωρίς Εσένα» ανέβηκε στο θέατρο Αμόρε στην Αθήνα τον Μάιο του 2008 και από το ΔΗΠΕΘΕ Κρήτης την άνοιξη του 2015.

Για τρία χρόνια έζησε στον Καναδά, όπου ήταν καθηγητής στο τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του McMaster University. Από το 2009 έως το 2015 ήταν καθηγητής στην Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Πολυτεχνείου Κρήτης. Από τον Ιανουάριο του 2016 είναι καθηγητής στο Τμήμα Τεχνολογίας της Πληροφορίας (Information Technology) στο πανεπιστήμιο Murdoch, στην πόλη Περθ της Αυστραλίας. Η ιστοσελίδα του είναι www.polkoutsakis.com

Ο Γιάννης Αποστολάκης στρώνει... το Χριστουγεννιάτικο τραπέζι

Οι μέρες των Χριστουγέννων πέρα από ευχές, είναι γεμάτες με μυρωδιές αλλά και νοστιμιές! Όπως κι άλλες χρονιές, έτσι και φέτος ζητήσαμε από τον σεφ Γιάννη Αποστολάκη, μέλος του Δ.Σ. του Δικτύου Κρητικής Γαστρονομίας, να μοιραστεί μαζί μας κάποιες γιορτινές συνταγές. Έτσι λοιπόν, έστρωσε με χαρά το Χριστουγεννιάτικο τραπέζι και μας προσκαλεί να δοκιμάσουμε τις προτάσεις του.

Σταμναγκάθι τεμπούρα

ΥΛΙΚΑ

- 250γρ. σταμναγκάθι
- 150γρ. αλεύρι για όλες της χρήσεις
- 1 μπύρα κρύα
- Μια πρέζα "μπέικιν πάουντερ"
- Ανθό του αλατιού, πιπέρι
- Έξτρα παρθένο ελαιόλαδο για το τηγάνισμα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Σε ένα μπολ βάζουμε το αλεύρι, προσθέτουμε το "μπέικιν παουντερ", το αλάτι, πιπέρι και τη μπύρα αναμιγνύουμε καλά ώστε να έχουμε ένα παχύρρευστο χυλό. Πλένουμε το σταμναγκάθι, διαλέγουμε τα πιο τρυφερά, τα βουτάμε στο κουρκούτι και τα τηγανίζουμε. Η σύστασή μας είναι το μυστικό για να είναι τραγανό το σταμναγκάθι να μην είναι βρασμένο, το κουρκούτι να είναι κρύο και να είναι τηγανισμένα σε έξτρα παρθένο ελαιόλαδο.

Τσουκνίδα βελουτέ η σούπα τσουκνίδας

ΥΛΙΚΑ

- 200 γρ. τσουκνίδα χωρίς κοτσάνια ,μόνο τα φυλλα
- Ένα καρότο, μια πατάτα, ένα πράσο, ένα κλωνάρι σέλερι, ένα κρεμμύδι
- 2 σκελίδες σκόρδο
- Ένα γιαούρτι πρόβειο
- 150 ml έξτρα παρθένο ελαιόλαδο
- Ανθό του αλατιού, πιπέρι
- 1 κουταλάκι σούπας δυόσμο

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Σε μια κατσαρόλα βάζουμε το μισό περίπου ελαιόλαδο και τα χοντροκομμένα λαχανικά, τα τσιγαριάζουμε λίγο, προσθέτουμε περίπου 1500ml νερό ή ζωμό κότας και τα βράζουμε, προσθέτουμε αλάτι, πιπέρι. Όταν είναι έτοιμα τα πολτοποιούμε, σερβίρουμε με μια κουταλιά της σούπας γιαούρτι, λίγο δυόσμο και μερικές σταγόνες ελαιόλαδο.

Χανιώτικα νέα

Σύγκλινο με λάχανο

ΥΛΙΚΑ

- 600γρ σύγκλινο
- 1 κρεμμύδι ψιλοκομμένο
- 2 σκελίδες σκόρδο ψιλοκομμένο
- 1 μάτσο φρέσκο κρεμμύδι
- 250γρ λάχανο, 2τεμ. πράσα
- 1τεμ. καρότο, 1 κλωνάρι σέλερι.
- 1 κ.σ. τζίντζερ τριμμένο
- 2κ.σ. έξτρα παρθένο ελαιόλαδο
- Λίπος από το σύγκλινο
- 100ml κρασί λευκό
- Άνθο του αλατιού, πιπέρι

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Κόβουμε τα λαχανικά σε λεπτά μπαστούνια και το σύγκλινο σε φέτες. Ρίχνουμε τα λαχανικά, το σύγκλινο, το κρεμμύδι, σκόρδο, τζίντζερ στη κατσαρόλα, σοτάρουμε σε δυνατή φωτιά, όταν μαραθούν λίγο, τα σβήνουμε με το κρασί προσθέτοντας αλάτι, πιπέρι.

ΥΦΑΣΜΑΤΕΙΣ ΑΓΩΓΙΚΗ

ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ 105, ΧΑΝΙΑ ΚΡΗΤΗ - Τηλ./Fax: 28210 08029

Ευχόμαστε σε ΟΛΟΥΣ
Υπέροχα Χριστουγεννα!
και Ευτυχισμένο 2022!

«Μέρες, που είναι, πρέπει να μυρίσει το σπίτι» έλεγαν γιαγιάδες και μαμάδες, καθώς πλησίαζαν τα Χριστούγεννα. Τα ταψιά γέμιζαν μελομακάρονα, κουραμπιέδες και όποια γλυκιά απόλαυση ταίριαζε στην εποχή.

Η αλήθεια είναι ότι οι συνταγές των γλυκών του λεγόμενου δωδεκαήμερου, από τα Χριστούγεννα ως τα Φώτα, έρχονται από τα βάθη των χρόνων και η παρασκευή τους τηρείται με ευλάβεια, ακόμα και από ανθρώπους, που αδιαφορούν για τις παραδόσεις τον υπόλοιπο καιρό.

Η ερευνήτρια λαογραφίας και παράδοσης, Μαίρη Παναγάκου, μιλάει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ για «το σπίτι που μοσχοβολάει αυτή την περίοδο από κανελλογαρούφαλλα και μέλι, από μελομακάρονα και κουραμπιέδες, τη βασιλόπιτα και το Χριστόψωμο που στολίζεται με καρύδια ή αμύγδαλα και ζυμαρένια "κεντήδια"». Μιλάει για «τα γλυκά που με διαφορετική ντοπιολαλιά γεμίζουν τις πιατέλες στο γιορτινό τραπέζι».

Ποιες είναι, όμως, οι λιχουδιές των ημερών, που επιτάσσει η παράδοση.

Οι γλυκές απολαύσεις των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς

ΑΠΕ - ΜΠΕ

Το Χριστόψωμο

Τα ζυμαρένια κεντήδια, που κοσμούν την εμφάνιση του Χριστόψωμου, αναπαριστούν έθιμα και τις παραδόσεις κάθε τόπου. Στη ψωμιά υπάρχει απαραίτητα ένας μεγάλος σταυρός από ζυμάρι και στο κέντρο του ένα άσπρο καρύδι.

Τα ζυμαρένια λουλούδια είχαν τόσα πέταλα όσα και τα μέλη της οικογένειας, τα ζυμαρένια φύλλα ήταν σύμβολο προστασίας και γονιμότητας, ενώ τα κλαράκια κληματαριάς και τα σταφύλια σύμβολα αφθονίας.

Οι δίπλες της Μάνης

Αναπαριστούν το «δίπλωμα» του Χριστού μέσα στα σπάργανα και τις έφτιαχναν Χριστούγεννα, σε αρραβώνες, γάμους και γεννητούρια. Ευχόντουσαν δε να «διπλιάσει» η χαρά μόνο αν το παιδί ήταν «σερνικό»!

Για τα θηλυκά απλά «να ζήσει».

Γλυκό του τηγανιού, θέλει αγνά υλικά και μαστοριά για να πετύχει η συνταγή.

Ο μπακλαβάς

Φουσκωτός και λευκός με τα 100 του φύλλα και τα αψηρισμένα αμύγδαλα, ο μπακλαβάς της Κύμης, θυμίζει πολύ τη «μπακλαβού» της Μυτιλήνης.

Στην Κύμη τον έφτιαχναν με πολύ λεπτό φύλλο, που άνοιγαν με τη «σαίτα» (τον πλάστη) επάνω σε «πλασταριές» (μεγάλους ξύλινους πάγκους), τον έψηναν για 12 ώρες σε σιγανό κωριάτικο φούρνο και τον σιρόπιζαν ζεστό με κρύο μελωμένο σιρόπι. Τον σκέπαζαν με ζεστές κουβέρτες για 2-3 εικοσιτετράωρα και τον σερβίριζαν τα Χριστούγεννα ή την Πρωτοχρονιά.

Ο μπακλαβάς απαντάται στο Βυζάντιο με την ονομασία κοπή, κοπτόν ή κοπτοπλακούντας, που προέρχεται μάλλον από τον τρόπο, που κοβόταν σε ρομβοειδή, τετράγωνα ή τρίγωνα σχήματα. Κατά πάσα πιθανότητα ονομάστηκε έτσι από το ρομβοειδές του κόψιμο, το οποίο στα αραβικά λέγεται baklava-vi. Εικάζεται δε ότι αυτό το φυλλωτό γλυκό είναι το αρχαίο κρητικό «γάστριν».

Στην Κωνσταντινούπολη, στα τέλη του 19ου αιώνα, υπήρχαν οι Χιώτες μάστορες «οι φυλλάδες», που άνοιγαν φύλλο για τον μπακλαβά, τόσο λεπτό όσο «τα φύλλα του τριαντάφυλλου».

Μελομακάρονα ή φοινίκια

Από την αρχαιότητα υπήρχε η συνήθεια των «μειλίχιων προσφορών» στους δαίμονες και τους θεούς του Άδη για να τους εξευμενίσουν και να αλλάξουν την τύχη, ώστε να είναι ευνοϊκή όλο τον χρόνο. Ήταν δε αυτές οι προσφορές μικροί πλακούντες περιχυμένοι με μέλι, όπως ακριβώς τα μελομακάρονα.

Στη Σύμρνη, τα έλεγαν και φοινίκια, πιθανώς από τους Έλληνες, που είχαν ζήσει στην Αφρική, αφού το σχήμα τους μοιάζει με τον βασικό καρπό της, τον κουρμά.

Βασιλόπιτα

Η βασιλόπιτα από γιορταστικό ψωμί και τον «μελίπκτο» των αρχαίων Ελλήνων, που ήταν προσφορά στους θεούς, στα πνεύματα και στους νεκρούς για να εξασφαλίσουν υγεία, δύναμη και καλή τύχη, έγινε γλύκισμα για τη παραμονή της Πρωτοχρονιάς, πάντα με το φλουρί για το τυχερό της χρονιάς, που ανατέλλει. Το κόψιμο της βασιλόπιτας έχει και τη σχετική τελετουργία και οι τοπικές συνταγές την τιμητική τους. Η πολιτική βασιλόπιτα είναι ένα αφράτο μυρωδάτο τσουρέκι αρωματισμένο με μαχλέπι. Την καλή βραδιά, όπως ονόμαζαν οι πολίτες την παραμονή της πρωτοχρονιάς, δέσποζε στο στολισμένο γιορτινό τραπέζι η βασιλόπιτα με 12 κεράκια, κατ'αντιστοιχία με τους 12 μήνες του χρόνου. Στις 12 ακριβώς άναβαν τα κεράκια και ο αρχηγός της οικογένειας έκοβε και μοίραζε τα κομμάτια. Τα κεράκια έσβηναν μόλις αναδεικνυόταν ο τυχερός της βραδιάς και της χρονιάς.

iTALiANFACTORYOUTLET

φέτος τα δώρα
σας τα φέρνουμε
εμείς

*Tanti Auguri
Di Buon Natale!*

Το πρώτο Το μόνο Το αυθεντικό

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ΚΛΑΔΙΣΣΟΣ • ΚΟΥΝΟΥΠΙΔΙΑΝΑ

Τα Χριστούγεννα για τους μοναχικούς ανθρώπους

ΕΛΕΝΗ
ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗ

Χριστούγεννα, η πιο λαμπερή περίοδος του χρόνου. Γιορτή συνδεδεμένη με ανταλλαγές δώρων, εντυπωσιακούς στολισμούς και πολύ... γκλίτερ. Ωστόσο, αυτή η πιο χαρούμενη περίοδος του χρόνου, φαίνεται να μην είναι το ίδιο "μαγική" για όλους καθώς κατά τη διάρκεια των Χριστουγέννων, πολλοί άνθρωποι αισθάνονται μοναξιά ενώ κάποιοι βυθίζονται σε αρνητικές σκέψεις, είτε για οικονομικούς λόγους, είτε γιατί οι συγγενείς τους ζουν μακριά, είτε γιατί χώρισαν, είτε γιατί οι φίλοι τους είναι δεσμευμένοι εκείνες τις μέρες, συναισθήματα που υπογραμμίζουν ακόμη περισσότερο τη μοναξιά τους. Και βέβαια η πανδημία κάνει τα πράγματα δυσκολότερα.

» Ο ψυχίατρος Αντώνης Λιοδάκης μιλά για το βαθύτερο νόημα των γιορτών

Για το πώς βιώνουν οι μοναχικοί άνθρωποι την περίοδο των Χριστουγέννων μιλά στα "Χ.ν." ο Ψυχίατρος Αντώνης Λιοδάκης ο οποίος αναφέρεται και στο βαθύτερο νόημα των γιορτών:

« Πάντα τα Χριστούγεννα στον Δυτικό κόσμο ήταν μια γιορτή των φώτων και των δώρων. Φώτα παντού, στα δέντρα, στους κήπους, στα πάρκα, στην πόλη, στις προσόψεις κτηρίων που όμως δεν μπορούν να φωτίσουν το σκότος της κοινωνικής πραγματικότητας. Ένας θεσμοθετημένος φωτισμός, ένας "βιασμός" στην απλότητα της νύχτας, στη σιγαλιά της σκοτεινιάς που δυσκολεύει το εσωτερικό φως. Και τα δώρα... Δώρα παντού, δώρα με έναν άκρατο καταναλωτισμό, με έμφαση στο περιτύλιγμα, απονοηματοποιημένες κινήσεις, δώρα που διαμορφώνουν μία αγοραία

χυδαιότητα και δημιουργούν ένα ημίφως στη γνησιότητα του τι παίρνεις και του τι δίνεις. Το Προτεσταντικό δόγμα από την εποχή του Λουθήρου απέδιδε στη γέννηση όπως και στην εργασία την μέγιστη σημασία για την ύπαρξη του ανθρώπου. Η γέννηση κάθε μορφής - και της καπιταλιστικής μορφής - καταλαμβάνει κυρίαρχο χώρο συμβολικά και σημειολογικά, στο επερχόμενο κοινωνιολογικό γίνεσθαι.

Κατά συνέπεια τα Χριστούγεννα αναγάγουν σε ψυχολογικό επίπεδο την αποθέωση του εγώ και την ηθικοποίηση του ατομικισμού».

Η ΑΠΟΘΕΩΣΗ ΤΟΥ ΕΓΩ

«Εμείς ως Έλληνες, δυτικότροποι και όχι δυτικοί, όχι μόνο θεολογικά αλλά και καταβολής φιλοσοφικά, δυσκολευόμαστε να αντιληφθούμε το μέγεθος αυτής της προσέγγισης. Δυστροπούμε σε αυτήν την υπερβολή και

δυστυχώς μιμητίζουμε σε αυτή την πλάνη.

Η μέσα στάση μας, της αρχέτυπης φιλοσοφίας μας, έγκειται στην σπουδή του θανάτου ως δύναμη ελευθερίας και ύπαρξης. Τα φορεμένα Χριστούγεννα είναι αλλότριος μηχανισμός μιας αγάπης επιτηδευμένης, κατευθυνόμενης και ξένης. Εμείς στο μεταίχμιο της ανατολικής υπόστασης ακροβατούμε περί των Χριστουγέννων γιατί "μετακινούμε" τη γέννηση κοντά στη γέννηση της φύσης, μετά την θυσιαστική-θανατοποιοτική της εκδοχή.

Τις τελευταίες δεκαετίες, ιδιαίτερα από την ένταξη μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υιοθετούμε πρακτικές που συνάδουν στα Χριστούγεννα όπως η αλληλεγγύη, η ενότητα, η αγκαλιά, η ελπίδα, έννοιες που δομούν την ύπαρξη και μεγαλώνουν τον Άνθρωπο, έννοιες που περιλαμβάνουν θετικά συναισθήματα, που κάνουν τον κόσμο μας πιο όμορφο, πιο ανθρώπινο».

ΜΟΝΑΞΙΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

«Αξίζει τον κόπο, εδώ να σταθούμε, ψυχο-κοινωνιολογικά στο σήμερα. Σήμερα όλο και περισσότερο άνθρωποι βιώνουν την μοναξιά, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την περιθωριοποίηση. Βιώνουν κάθε λογής

Ο ψυχίατρος Αντώνης Λιοδάκης μιλά για το βαθύτερο νόημα των γιορτών.

αδιέξοδα και απελπισίες. Αδυνατούν να διαχειριστούν αρνητικά συναισθήματα όπως θλίψη, φόβο και θυμό και διαλύονται στην απόγνωση και στην εξαθλίωση. Σαν άτομα βιώνουμε μια εξορία από τον ίδιο μας τον εαυτό και αδυνατούμε να κοινωνικοποιήσουμε την χαρά μας.

Τα στατιστικά στοιχεία που έρχονται στη δημοσιότητα είναι αδυσώπητα. Οι συγκυρίες της πανδημίας που ακολούθησαν τις μνημονιακές πολιτικές, προκαλούν κύματα παρενεργειών και επιπτώσεων σε όλα τα επίπεδα του δημόσιου βίου. Σε ζητήματα ψυχικής υγείας έχουμε αύξηση των καταθλίψεων, των ψυχοσωματικών νοσημάτων, των πάσης φύσεως φοβιών, των αυτοκτονιών, των καταχρήσεων-εξαρτήσεων και της ενδοοικογενειακής βίας, με σοβαρές επιπτώσεις στα παιδιά και στις γυναίκες.

Οι "Γιορτές" των Χριστουγέννων έρχονται να επιτείνουν τα παραπάνω και να αναδείξουν το πραγματικό

μέγεθος αυτής της κοινωνικής εξαθλίωσης. Ξεδιπλώνεται μπροστά μας μια απίστευτη αντίφαση, από την μια η Γέννηση του Θεανθρώπου ως μήνυμα ελπίδας και αλληλεγγύης και από την άλλη ο καθημερινός προσωπικός θάνατος, επισφάλεια, απόγνωση και η απανθρωπιά».

Η ΕΥΤΥΧΙΑ ΚΡΥΒΕΤΑΙ ΕΝΤΟΣ ΜΑΣ

Τι μπορούμε να κάνουμε ώστε να βοηθήσουμε τους εαυτούς μας και τους άλλους;

« Καταρχήν, θα πρέπει να συναντήσουμε την πραγματικότητα ως έχει

με όλες τις, τις αντιφάσεις, τις επιπτώσεις, τις παρενέργειες και τις δυσκολίες. Να συνειδητοποιήσουμε δηλαδή το πού βρίσκεται ο εαυτός μας μέσα σε αυτή την πραγματικότητα και τι αλληλεπίδραση έχουμε μαζί της.

Το δεύτερο είναι να κάνουμε ένα αυτο-γνωσιακό δρόμο, δηλαδή να δούμε τον εαυτό μας και όχι να "πιθηκίζουμε" ή να αναπαράγουμε καταναλωτικά πρότυπα και αλλότριες καταστάσεις. Δηλαδή μια προσωπική αλλά και συλλογική αυτογνωσία.

Το τρίτο είναι να κάνουμε δράσεις. Να... ξεκολλήσουμε από την παθητικότητα και την παρατήρηση-παρακολούθηση του κόσμου σαν εικόνα και να επιλέξουμε μια πιο ενεργητική δράση από μικρά πράγματα που να έχουν μέσα τους ουσιαστική επαφή, αλληλεγγύη και αλtruισμό, προσφορά, δόσιμο. Πράγματα που επιστρέφουν μες την καρδιά μας».

« Η εταιρεία ANENΔΥΚ, ο Πρόεδρος, τα Μέλη Διοικητικού Συμβουλίου και οι εργαζόμενοι της εταιρείας, σας εύχονται ολόψυχα καλές γιορτές με υγεία και το 2022 να είναι έτος ανάκαμψης και δημιουργίας »

ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΤΟ 2022.

Από τὸν καιρὸ τῶν Ἑνετῶν καὶ μέχρι τοῦ τέλους τῆς Τουρκοκρατίας στην Κρήτη, τὸ Καλέ-Καπισί, ἡ μεγάλη πύλη τοῦ φρουρίου τῆς πύλης τῶν Χανιῶν, ἀνοίγε με τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου καὶ ἔκλεινε με τὴ δύση του.

Οἱ στρατοκόποι ποὺ νύχτα κι' ἀκόμη ἀπὸ τὴν προηγούμενη μέρα, ξεκινούσαν ἀπὸ τὰ χωριά τους για να φτάσουν στα Χανιά, πολλές φορές, ξημερώνονταν ἔξω

Χριστούγεννα στα Χανιά το 1820

Γ. ΤΣΙΒΗ

(Ἀναδημοσίευση ἀπὸ
τὴν "Κρητικὴ Ἔστια")

ἥλιος ἄρχισε νὰ ἀνεβαίνει καὶ οἱ ἀχτίδες του τώρα εἶχαν καβαλλικέψει τις ντάμπιες τῶν Χανιῶν καὶ πλημύριζαν τις μακρόστενες στρατες καὶ τὰ ὑγρά τους σοκάκια.

Στο "Ξυλαργάστηρο" ἔφταναν οἱ Γιανίσαροι, κάθιζαν διπλοπόδιδες μέσα καὶ ἔξω ἀπ' αὐτὸ καὶ ἄρχιζαν νὰ ρουφούν με πάθος τὸν πρωϊνὸ τους

ἀπὸ τὸ Καλέ-Καπισί καὶ περίμεναν τὴν ὥρα ν' ἀνοίξει για νὰ μποῦν στὴν πολιτεία. Κεῖνο τὸ πρωϊ, στις 24 τοῦ Δεκέμβρη τοῦ 1820, ἕνα πλήθος ἀπὸ χωριάτες, Τούρκους καὶ Χριστιανούς, με τὰ μουλάρια τους φορτωμένα καὶ μ' ἄλλα ζῶα δεμένα με τὸ σκοινί, ἔστεκαν ἀπὸ τὴν βαθειὰ αὐγὴ, ἔξω ἀπὸ τὴν πύλη τοῦ φρουρίου. Τὴν Δεκεμβριανὴ παγωνιά, τοῦ πρωϊνοῦ ἐκείνου, ἔκανε τσουχτερότερη το προμήνυμα μιας ἡλιόλουστης μέρας καὶ γι' αὐτὸ οἱ χωριάτες ἔσφιγγαν τὰ καπότα τους, πάνω στὰ κακοτυμμένα κορμιά τους, για να ζεσταθοῦν καὶ τὰ ζῶα ἔτρεμαν ἀπὸ τὸ κρῖο καὶ ἔβγαζαν καπνοὺς ἀπὸ τὰ ρουθούνια τους με τὴν ἀναπνοή τους. Ὁ ἥλιος ἀκόμα δὲν εἶχε χαϊδέψει με τις πρώτες του ἀχτίδες τὴν Μόντε-Βάρδια τοῦ Ἀκρωτηριοῦ ὅταν, μ' ἀνακούφιση, ἀκούστηκε ὁ χαρακτηριστικὸς τριγμὸς τῶν σιδερένιων πορτόφυλλων τῆς πύλης τοῦ

φρουρίου. Ἕνας τσαούσης σήκωσε πρώτα τις σιδερένιες ἀμπάρες τῆς πύλης καὶ ὕστερα ἄρχισε σιγά-σιγά να σπρώχνει τὰ βαρειά πορτόφυλλα, για ν' ἀνοίξει τὸ Καλέ-Καπισί!

Στο ἀνοίγμα τῆς πόρτας. ἕνας χείμαρρος, ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ζῶα, ἄρχισε νὰ κατέρχεται στὸ ἐσωτερικὸ τῆς πολιτείας. Τὰ μαγαζιά ἀνοίγαν, ἀφοῦ οἱ χριστιανοὶ μαγαζάτορες, πρώτα σταύρωναν τὸ κλειδὶ στὴν κλειδωνιά. Οἱ μαστόροι πάλι ἔχοντας τὰ ἐργαλεῖα τους στὸ ζεμπίλι, πῆ γαιναν βιαστικοὶ νὰ πιάσουν δουλειά. Σὲ λίγο, ὁ Κάτωλας, τὸ Τσαροὶ καὶ τὰ Στιβανάδικα, γέμισαν ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ζῶα καὶ ὁ ἀντίλαλος τοῦ θορύβου τῆς τούρκικης ἀγορᾶς ἀκούγονταν ἀπὸ μακριά. Οἱ χωριάτες ξεφόρτωναν τὰ ζῶα τους, στὰ γνῶριμά τους μαγαζιά καὶ ἄλλοι πάλι, παζάρευαν με φωνές καὶ χειρονομίες τὴν πραγματεία τους, με τοὺς ἐμπόρους. Ὁ

ναργιέ. Οἱ Μπουρμάδες ἔστεκαν βλοσυροί, με τὰ ἀνορθωμένα καὶ βαμμένα μουστάκια τους, στὸν Κάτωλα καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ζεσταθοῦν στὴ θαλπωρὴ τοῦ πρωϊνοῦ ἡλίου. Ἡ κίνηση στοὺς δρόμους τῶν Χανιῶν, τὸ πρωϊνὸ ἐκεῖνο, ἦταν μεγαλύτερη ἀπὸ κάθε ἄλλη μέρα. Ἦταν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ οἱ χριστιανοὶ ἔκαναν τις προμήθειές τους καὶ τακτοποιοῦσαν τις δουλειές τους για να γιορτάσουν τὴν γέννηση τοῦ Σωτῆρος. Στὸ πέρασμα τῶν Χριστιανῶν οἱ Μπουρμάδες ἀπὸ φανατισμὸ καὶ κακότητα. ἄφηναν ἀπὸ τὸ περίσσειμα τῆς βρώμικης καὶ ἀνανδρῆς ψυχῆς τους, νὰ ξεχυθεῖ καὶ μιὰ βρисиὰ καὶ ἕνα χονδρὸ πείραγμα! Ταβλόπιστοι αὔριο πάλι τὸ γιο τσ' Ἀρκούδας... Σκυφτοί, ταπεινοί, ἀμίλητοι οἱ χριστιανοὶ προσπερνοῦσαν ἀπὸ τοὺς Μπουρμάδες, ποὺ οἱ βρисиές τους καὶ τὰ χονδρά τους ἀστεῖα διασκέδαζαν τοὺς Γιανισάρους

που κι' αὐτοῖ με τὴ σειρά τους, χάρηδευαν τὰ γυριστά τους γιαταγάνια.

Μὰ ξάφνικα, τὴν προσοχὴ τῶν Μπουρμάδων τοῦ Κάτωλα καὶ ἄλλων φανατίτων Μουσουλμάνων, κίνησε τὸ πέρασμα ἐνὸς πανύψηλου χωριάτη, ποὺ τὸ πρῶινὸ ἐκεῖνο μπῆκε στα Χανιά. Κάτω ἀπὸ τὸ μακρὺ καπότο του, που ἦταν ριγμένο στους πλατιοὺς του ὤμους, ξεχώριζε ἕνα καλοδεμένο βεργολιγερό κορμί, ὀλοῖσιο σαν κυπαρίσσι. Τὰ λασπωμένα του σπιβάνια ἔσφιγγαν τις στριφοχτές του γάμπες, που πρόδιδαν τὴν ἀγριμίση γρηγοράδα τῶν ποδιῶν του. Τὸ ὄμορφό του

κεφάλι στολισμένο με μια πλούσια επιβλητικὴ γενειάδα και μ' ἕνα μακρὺ κατάμαυρο μουστάκι, τὸ ἐσκέπαζε ἕνα πελώριο φέσι τσακισμένο στὴ μέση, με μιὰ πυκνὴ φούντα ποὺ ἔπεφτε πίσω στὸν ἀριστερό του ὤμο. Η ευγενικὴ ἐκφραση τοῦ μακρουλοῦ του προσώπου, φωτίζονταν ἀπὸ τὴν λάμψη τῶν ἀετίσιων, γαλανῶν ματιῶν του. Μιά θεώρατη φορρωτῆρα κρατοῦσε στο δεξί του χέρι, ποὺ με αὐτὴν ἀκουμποῦσε καὶ λαλοῦσε τὸ βαροφορτωμένο μουλάρι του. Οἱ Μπουρμάδες

με φθόνο ἔβλεπαν τὸν γίγαντα αὐτὸν τῶν Λευκῶν Ὁρέων καὶ ὅταν περνοῦσε ἀπὸ κοντὰ τους, ἐφτυσαν προκλητικὰ κατὰ γῆς καὶ εἶπαν γιὰ τοὺς ταβλόπιστους...

Ὁ Σαρρηδαντώνης ἀπὸ τὸ χωριὸ Λάκκου Κυδωνίας, ἔρριξε μια περιφρονητικὴ ματιὰ στοὺς Μπουρμάδες, ἔσφιξε με δύναμη τα δόντια του γιὰ νὰ μὴ μιλήσει καὶ σήκωσε τὴ θεώρατη φορρωτῆρα του και χτύπησε μ' αὐτὴν, τὰ καπούλια τοῦ μουλαριοῦ, γιὰ νὰ ξεθυμάνει. Οδηγήσε τὸ φορτωμένο μουλάρι στο Τσαρσί, μπροστὰ στὸ λαδομαγατζέ τοῦ Λατίφ Ἐφέντη. Ξεφόρτωσε τ' ἄσκιά, τὰ καμπάνισα καὶ ἐφκέρωσε το λάδι στὴν ξυλένια ντῖνα τοῦ λαδομαγατζέ. Ὑστερα

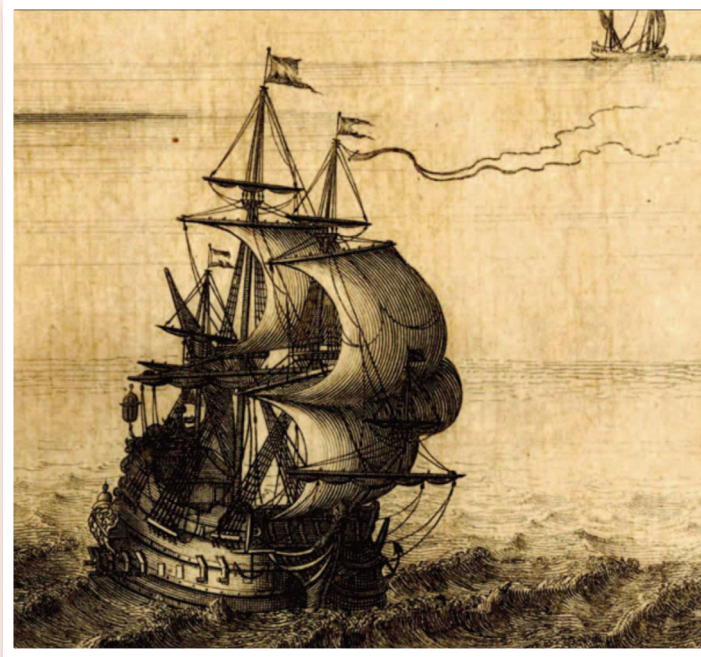
πῆρε ἀπὸ τὸν Λατίφ Ἐφέντη τὴν ἀξία τοῦ λαδιοῦ, τὸν χαιρέτησε καὶ ὀδηγώντας τὸ μουλάρι του, πῆγε στὸ χάνι τοῦ Χατζῆ ποὺ βρίσκονταν στο δρόμο ἀπὸ τὸν Κάτωλα στους Ἁγίους Αναργύρους. Ἦταν ἀπομεσήμερα πιά, ὅταν ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ Ἀποκορωνιώτικου δρόμου ξεπρόβαλλε ἕνας λαμπρὸς καβαλλάρης, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν πιστὸν δοῦλο, καβαλλάρην κι' αὐτόν. Στὴν εἴσοδό του, στὸ Καλέ-Καπισί, τὸ περήφανο μαῦρο ἀράπικο ἄλογο τοῦ καβαλλάρη ἐκεῖνου -λές πὼς εἶχε συνείδηση τῆς ἐπισημότητος τοῦ κύριου του - κάλπαζε με

τὸ ὠραῖο ἄλογο καὶ τὸν καβαλλάρη του που τώρα χάνονταν ἀπὸ τὰ μάτια τους, στρίβοντας τὰ Στιβανάδικα. Οἱ Γιανίτσαροι, στο πέρασμα τοῦ καβαλλάρη ἐκεῖνου ἀπὸ τὸ Ξυλαργάστηρο, ἀναγνώρισαν τὸν ξακουσμένο, σ' ὄλην τὴν Κρήτη Χουσεῖν Ἄγὰ τὸν πανίσχυρο ἄρχοντα τῆς Μεσσαράς. Ὁ Χουσεῖν Ἄγὰς καὶ ὁ δοῦλος του διέσχισαν με καλπασμὸ τὰ Στιβανάδικα καὶ μπῆκαν στο δρόμο τοῦ γιαλοῦ. Ξεπέζεψαν μπροστὰ στὸ μεγάλο καὶ φημισμένο χάνι τῶν Χανιῶν, που βρίσκονταν δίπλα στη Φραγκόκλησια. Η φῆμη τῆς ἀφίξης τοῦ ἰσχυροῦ Ἄγὰ τῆς Μεσσαράς, σκορπίστηκε σαν αστραπὴ στα Χανιά. Οἱ Μπουρμάδες καὶ ἄλλοι φανατικοὶ Μουσουλμάνοι, χαιρέκακα διέειδαν πὼς τάχα ἔφτασε ἡ ὥρα τῶν χριστιανῶν.

Στὶς χριστιανικὲς συνοικίες τοῦ Τοπανᾶ καὶ τῶν Ἁγίων Αναργύρων, φόβος κυρίεψε τους χριστιανούς ποὺ ἔκαμε τὶς μανάδες νὰ τρέχουν στους δρόμους νὰ μαζεύουν τα παιδιά τους, τις γυναῖκες, κόρες καὶ ἀδελφές νὰ εἰδοποιοῦν τοὺς συζύγους, πατέρες

καὶ ἀδελφοὺς νὰ γυρίσουν γρήγορα στα σπίτια τους. Δὲν εἶχε ἀκόμη βασιλέψει ὁ ἥλιος καὶ ἡ πολιτεία με μιὰς νεκρώθηκε ἀπὸ κάθε κίνηση. Σε λίγο ο μαῦρος πέπλος τῆς νύχτας σκέπασε τα Χανιά. Στούς ὀλοσκοτεινοὺς δρόμους τῆς πολιτείας, μόνο Γιανίτσαροι καὶ λιγοστοὶ Τοῦρκοι κυκλοφοροῦσαν.

Ἐξαιρέση τοῦ φαινομένου αὐτοῦ ἀποτελοῦσε ὁ πασίγνωστος γιατρός τῶν Χανιῶν Νικόλαος Ρενιέρης. Ο μικρόσωμος, μὰ με ψυχὴ γίγαντα γιατρός τῶν Χανιῶν, ποὺ στὴ μεγάλη του καρδιά ἔκαιε ἄσβεστη ἡ φλόγα τῆς λευτεριάς, βιάδιζε τυλιγμένος στὴν μέρτα του, τα σοκάκια τῶν Χανιῶν, συ-

ζηλευτὸ ζάλο καὶ σὲ κάθε χτύπημα τῶν πετάλων του πάνω ἀπὸ καλντερίμι τοῦ δρόμου, ξεπετιοῦνταν σπίθες. Το ἄλογο σήκωσε τὸ χαριτωμένο κεφάλι του καὶ με περὶσσια περηφάνεια ἄφησε νὰ ξεχυθεῖ ἕνα χαρμόσυνο χλιμίντρισμα, σὰν εἰδοποίηση τῆς ἀφίξης τοῦ ἀφέντη του στα Χανιά. Η γαλήνια, μὰ ἐπιβλητικὴ μορφή τοῦ καβαλλάρη ἐκεῖνου, ντυμένου με σαλβάρια ἀπὸ ὀλοπράσινη τσόχα καὶ στολισμένου με μαλαμοκαπνισμένα ἄρματα ποὺ φεγγοβολοῦσαν στὶς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου, ἔδειξε ἐξαιρετικὴ ἐπισημότητα στὴν προσωπικότητά του.

Οἱ φρουροὶ τῆς πύλης με κατάπληξη και θαυμασμὸ ἀντίκρουσαν

νοδευόμενος από τὸ Σαρρηδαντώνη. Οἱ δὺο αὐτοὶ χριστιανοί, μὲ προφύλαξη ἔμπαιναν σὲ λιγοστά χριστιανικά σπίτια. Μετέδιδαν τὴν φλόγα τῆς ἀτρόμητης καρδιάς τους καὶ ἀτσάλωναν με τὰ λόγια καὶ τὴν παρουσία τους τις τρομοκρατημένες, ἀπὸ τὸν πανικὸ τῆς ἀφίξης τοῦ τρομεροῦ Ἁγᾶ, ψυχὲς τῶν δούλων Ἑλλήνων τῶν Χανιῶν. Στὸ τέλος χάθηκαν καὶ αὐτοὶ στὰ στενὰ τῶν Ἁγίων Αναργύρων.

Περασμένα μεσάνυχτα. Τὸ σημαντικό τῆς μοναδικῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας τῶν Χανιῶν, τῶν Ἁγίων Αναργύρων, δειλά-δειλά ἐσήμανε τὴν ἔναρξη τῆς Θείας Λειτουργίας τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1820. Ἡ μικρὴ ἐκκλησοῦλα ἔλαμπε ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κεριῶν. Οἱ δάσκαλοι τῶν Χανιῶν Ἱεροδιάκονος Καλλίνικος Βεροιαῖος δεξιὰ καὶ Νικ. Φουράκης ἀριστερά, ἔψαλλαν τοὺς θεῖους ὕμνους τῆς λειτουργίας με τὴ γλυκεῖα καὶ μελωδική φωνή τους. «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Ὁ φλογερὸς Ἀπόστολος τῆς ἐθνεγερσίας Παπᾶ Δαμασκηνὸς ἱερουργοῦσε μὲ τὸν ἄξιο Διάκο τοῦ Ἐπισκόπου, Ἀρτέμιον, ὁ ἐθνομάρτυρας Ἐπίσκοπος Καλλίνικος Σαρπάκης ντυμένος μὲ τὴ μεγάλη περίλαμπρη στολή τοῦ Ἀρχιερέα, ἔσπευε στὸ θρόνο του μὲ ἀχτινοβολία ἱερομάρτυρα. Στὸ πρόσωπό του καθρεφτίζονταν ἡ διπλὴ χαρὰ ποὺ αἰσθάνονταν τὴ στιγμή ἐκείνη. Χαρά, γιὰ τὴ γέννηση τοῦ Λυτρωτῆ τοῦ κόσμου. Χαρά, γιὰ τὴν προσμενόμενη Λύτρωση τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Γύρω του οἱ ἐξέχοντες προύχοντες τῶν Χανιῶν. Ὁ βαθύπλουτος, μεγάλος εὐεργέτης τῶν Χανιῶν Κωνσταντῖνος Γερακάκης, ποὺ καθημερινὰ σκορποῦσε τὴν περιουσία του γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν συνανθρώπων του καὶ στὴν παρασκευὴ τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὸ μεγάλο σηκωμό. Δίπλα του ἡ σεβάσμια μητέρα του, χήρα τοῦ ἐθνομάρτυρος Μανώλη Γερακάκη, ποὺ ὁ ἄγριος Γιαντίσαρος Μπραϊμης Ταμπουρατζῆς ἔσφαξε στὸν Κάτωλα τὸ 1804.

Οἱ ἐπιφανεῖς οἰκογένειες τῶν Χανιῶν τῶν Λευθεραίων, Ἀγγελίδων, Διανοπούλων, Κυδωνάκιδων,

Δανέζη. Οἱ πρόεδροι τῶν συντεχνιῶν, πρωτομάστορες, Μανώλης Ζυμβρακάκης καὶ Ἀντώνης Αποστολίδης. Ὁ γιατρός Ν. Ρενιέρης καὶ δίπλα του ὁ γιγαντόσωμος Σαρρηδαντώνης, ποὺ τὸ πρόσωπό του φεγγοβολοῦσε ἀπὸ τὴ βαθεῖα του πίστη γιὰ τὴ θρησκεία τοῦ Θεανθρώπου καὶ τὴν ἀκλόνητη πίστη του γιὰ τὴ βοήθειά ποὺ προσμενε ἀπὸ τὸ Σωτῆρα τοῦ κόσμου γιὰ τὴ λύτρωση τοῦ Ἑλλη νικοῦ Γένους. Ἀκόμα, ὁ Ἰωάννης Κουβαρίτης, Κωνστ. Ξανθουδάκης, Εὐθ. Ψαρουδάκης. Γεώργ. Παπαδάκης. Σταυράκης Σουμαρίτας, ὅλοι ἄνδρες ἐπίσημοι.

Στὴν θεία ἐκείνη μυσταγωγία που τὰ σώματα ἐξαλλώνονται καὶ οἱ ψυχὲς ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸ θεῖον, ἡ ιεροτελεστία ἐλάμβανε λαμπρότερο χρώμα καὶ γινόταν περισσότερο καταναυχτικὴ καὶ ἀπόκοσμη. Ἡ λειτουργία προχωρεῖ. Ὁ ἱερέας τώρα ἀγιάζει τὰ Τίμια Δώρα στὴν Ἁγία Τράπεζα. Ὁ διάκος «Αὐτέμιος ἐκφωνεῖ «Στῶμεν καλῶς, ἀπῶμεν μετὰ φόβου, Πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν», οἱ ψάλτες ἀπαντοῦν: «Ἐλαιον εἰρήνης. θυσίαν αἰνέσεως». Ἡ προσοχή ὄλων τῶν ἐκκλησιαζομένων ἔχει συγκεντρωθεῖ στο σημαντικό. Με κατάνυξη, ὅλοι παρακολουθοῦν καὶ μ' εὐλάβεια προσεύχονται. Μόνο ὁ Ρενιέρης, Σαρρηδαντώνης καὶ Γερακάκης ρίχνουν κάποτε - κάποτε ἐρευνητικὲς ματιές στὴν εἴσοδο τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀμέσως πάλι προσηλώνονται στὴν Λειτουργία. Μὰ νὰ ξαφνικά ἕνας ὠριμος καλοκαμωμένος ἄνδρας, τυλιγμένος μ' ἕνα πελῶριο καπτό, ἐμφανίσθηκε στὴν εἴσοδο. Μὲ μιὰ ἀπότομη κίνηση ἔβγαλε τὸ καπτό τοῦ καὶ τότε φάνηκε ἡ φοβερή, γιὰ τους πολλούς, μορφή τοῦ Χουσεῖν Ἁγᾶ. «Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον» ἔκραξε τὸ πλῆθος,

Ὁ Ἐπίσκοπος κίνησε καθουσιαστικὰ τὸ χέρι του καὶ ἐμειδίασε εὐφρόσυνα. Ὁ Ρενιέρης καὶ Γερακάκης μὲ τὸ χέρι τους καὶ μὲ σιγανή φωνή, εἶπαν νὰ μὴ φοβηθῆ κανεὶς καὶ νὰ μὴ ἀποχωρήσει. Ὁ Σαρρηδαντώνης, μὲ σβελτωσύνῃ καταπληκτικῇ, βρέθηκε με μίας δίπλα στὸν ἐπίσκοπο καὶ μαζί του ἀντάλλαξε θερμὸ

ἀσπασμό. Ὁ Μιχάλης Κουρμούλης (αὐτὸς ἦταν ὁ ἐπίσκοπος) τοποθέτησε τὸ καπτό καὶ τὰ λαμπρά ἄρματα του στο παγκάρι. Ξαρμάτωτος, ταπεινός, με σκυμμένο κεφάλι, γεμάτος χριστιανικὴ εὐλάβεια, ἔχοντας τὸ δεξί του χέρι στο στήθος, στὸ μέρος τῆς καρδιάς, με τὰ δυο δάχτυλα (δείχτη καὶ μέσο) τεντωμένα προχώρησε. Στάθηκε μπροστά στο θρόνο τοῦ Ἐπισκόπου γονάτισε καὶ ζήτησε συγχώρηση. Ὁ Ἐπίσκοπος ὕψωσε τὸ ἅγιο του χέρι καὶ τὸν εὐλόγησε. Ὑστερα μαζί μὲ τὸν πρωτοξάδελφό του τὸν Σαρρηδαντώνη, προχώρησε καὶ γονάτισε μπροστά στὴν Ωραία Πύλη. Συγχρόνως γονάτισαν καὶ ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Ὁ ἱερέας προβάλλει στὴν Ωραία Πύλη καὶ ἀναφωνεῖ: «Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαὸν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου», ἕνα «Ἀμήν» ἀντήχησε... Γονατιστοὶ ἔμειναν μέχρι τέλους τῆς λειτουργίας. Ὑστερα ὁ ἱερεὺς πρόσφερε τὴν Μετάληψη τῶν Τιμίων Δώρων μὲ τὴ σειρά, πρῶτα στο Μιχάλη Κουρμούλη καὶ στὴ συνέχεια μὲ τὴν τάξη καθενός.

Οἱ Χριστιανοὶ ἔφυγαν εὐλογώντας καὶ δοξάζοντας τὸν Θεόν. Στὴν ἐκκλησία τώρα παρέμειναν ὁ Ἐπίσκοπος μὲ τὸν παπᾶ Δαμασκηνό, τὸν διάκο Ἀρτέμιον, τοὺς δύο ψαλτάδες, δασκάλους τῶν Χανιῶν, τοὺς Ν. Ρενιέρη, Μιχ. Κουρμούλη, Σαρρῦδαντώνη, Κ. Γερακάκη, Γεώργ. Παπαδάκη, Κωνστ. Ξανθουδάκη, Εὐθ. Ψαρουδάκη καὶ τοὺς πρωτομάστορες Μανώλη Ζυμβρακάκη καὶ Ἀντών. Αποστολίδη. Ὅλοι αὐτοὶ, συγκεντρώθηκαν κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς μεγάλης καντήλας τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τότε ὁ Ν. Ρενιέρης ἔκαμε τὶς τελευταῖες ανακοινώσεις τῆς Φιλικῆς. Εἶπε πῶς ὁ Ὑψηλάντης ἀνέλαβε τὴν ἄχιστρατηγίαν με τὸ θέλημα τοῦ Τσάρου πῶς ὅλα τὰ χριστιανικά κράτη θα βοηθήσουν τους Ἕλληνες νὰ ἀνακτήσουν τὴν ἐλευθερία τους. Εἶπε... Συζήτησαν γιὰ τὴν παρασκευὴ τῆς ἐπανάστασης στὴν Κρήτη καὶ προτοῦ ἀκόμα χαράξει ἡ αὐγὴ ἔφυγαν, μὲ τὴν ὑπόσχεση νὰ συναντηθοῦν στὰ βουνὰ τῆς Κρήτης καὶ στοὺς Οὐρανούς.

Τα λαογραφικά της Πρωτοχρονιάς, στον τόπο μας...

Χρονιάρες μέρες

«Άγιος Βασίλης έφτασε, Καινούριος Χρόνος μπαίνει, Θε μου, και φέρε την Υγεία, σ' ούλη την Οικουμένη!»

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

Τα πρωτοχρονιάτικα έθιμα της Δυτ. Κρήτης, είναι πολλά και ωραία. Τα πιο χαρακτηριστικά είναι:

Τα κάλαντα. Όπως και σ' όλη την Ελλάδα, το βράδυ της παραμονής της Πρωτοχρονιάς, ψάλλονται τα Κρητικά κάλαντα από τις συντροφίες των καλαντιστάδων, με την ίδια προετοιμασία που περιγράψαμε πιο πριν για τα Χριστούγεννα. Καλόδεκτα απ' όλους, και πλούσια τα φιλοδωρήματα, για τα παιδιά, καμιά φορά και μεγάλους, που συνεχίζουν αιώνες τώρα να διαλαλούν στ' αρχοντικό μας, πως: «Άγιος Βασίλης έρχεται, από την Καισαρεία...»

Λαδί στα ελαιοπαραγωγικά χωριά μας, σπρωρικά, κάστανα φουρνιστά, καρύδια, πορτοκάλια και τα τελευταία χρόνια χρήματα, είναι τούτα τα φιλοδωρήματα. Κι όσο για τα λόγια των Κρητικών καλάντων, είναι συναρπαστικά. Ποιημένα στο μέτρο του ομοιοκατάληκτου δεκαπεντασύλλαβου, μιλούν για τον ζευγολάτη Άι Βασίλη και τη συνάντησή του με τον Κύριο. Δίνουν πλουσιοπάροχες ευχές στο νοικοκυριό και ξεχωριστά σε κάθε μέλος του σπιτιού. Εύχονται την "καλή μοίρα" στη θυγατέρα, πλούσια αποδώματα κι επιτυχίες στον υγιό, πλούτη και νοικοκυράτα στον κύρη, φιλοφρονήσεις εγκάρδιες στην χρυσοχέρα νοικοκυρά

Ενδιαφέρον είναι επίσης και το τελευταίο τμήμα των καλάντων, όπου μιλάει για τα φιλοδωρήματα που προτρέπει τη νοικοκυρά να δώσει στους καλαντιστάδες.

Τους θυμούμαστε με νοσταλγία αυτούς τους χρόνους στο πατρικό μας σπίτι. Χειμώνας βαρύς, στην καμινάδα να τριζοβολούν πρινοκούτσουρα, οι γονείς δουλειές ατέλειωτες σπιτίσιες, η γιαγιά ιστορίες συναρπαστικές, που τις διακόπτει για την ώρα, χτύπος στην εξώθυρα του σπιτιού μας.

Ρωτά ο πιο καλλίφωνος και βροντόφωνος της συντροφιάς απ' έξω:

- Να τα πούμε γή να μπούμε;
- Να τα 'πείτε, απαντά η μητέρα ή ο πατέρας μας. Κι εκείνοι, πέντ' έξι "καλαντιστάδες" μαζί και με τον

λαγουτιέρη Ευτ. Εμμ. Μπουλταδάκη, αρχινούν κεφάλτα και δυνατά:

«Ταχειά - ταχειά ν' αρχιμενιά, ταχειά ν' αρχή του χρόνου

ταχειά ν' απού πορπάτηξε ο Κύριος του κόσμου κι εβγήκε κι εχαιρέτηξε ούλους τσι ζευγολάτες.

Τον πρώτ' απού χαιρέτηξε ήταν ο Αϊ Βασίλης

- Άγιε Βασίλη, Δέσποτα, καλό ζευγάριν έχεις;

- Καλό το λες, αφέντη μου, καλό και βλοημένο,

απού το βλόγα η χάρι ντου με το δεξί ντου χέρι,

με το δεξί, με το ζερβό, με το μαλαματένιο

πευκένιο 'ναι τ' αλέτρι του, δαφνένιος ο ζυγός του

τ' απανωζεύλια του ζυγού βασιλικού κλωνάρι.

- Πες μου, να ζήσεις, Βασιλιέ, τι σπέρνεις την ημέρα;

- Σπέρνω σταράκι δώδεκα, κριθάρι δεκαπέντε,

ταή και ρόδι δεκαοχτώ, κι από νωρίς στο σταβλο.

Μ' αλήθεια, κάτω στο γιαλό, κάτω στο περιγιάλι

μουζούρι στάριν έσπειρα κι ένα πλατύ πινάκι.

Μα 'κειά τ' ανεριαστήκανε λαγουόδια και περδίκια

και στένω την οξόβεργα να πιάσω τα περδίκια

μουδέ λαγουόδια έπιασα μουδέ περδίκια είδα,

μα θέρισα κι αλώνεψα κι έκαμα χίλια μόδια,

και τ' αποσκυβαλίδια μου χίλια και πεντακόσια.

Μα τ' άλλα δεν εμέτρησα γιατί ο Χριστός επέρνα,

κι εκεία που στάθηκ' ο Χριστός, ώρια πανώρια βρύση,

κι εκεία που παραστάθηκε, πανώριο κυπαρίσσι,

κι είχε στη ρίζα τζίντζεβρο και στην κορφή κανέλλα.

Κι απάνω - πάνω στα κλαδιά γράμματα 'ναι γραμμένα

περνά παπάς διαβάζει τα, διάκος κι ανένγνωσέ ντα

κι οι άγγελιοι του ουρανού καθίζουν γράφουνέ ντα.

Μ' επά τον έχουν τον υγιού το μοσχοκανακάρη

που λούζουν και χτενίζουν τον και στο σκολειό τον μπέ-

μπουν

για να του μάθουν γράμματα, Γραμματικός να γίνει.

Μα ποιος θα μπει συργουλευτά για να τον-ε ζυπνήσει,

και θα του γύρει να πλυθεί, να τον καλοκαρδίσει;

Φέρτε πανιέρι κάστανα, πανιέρι λεφτοκάρυα,

και φέρτε και καλό κρασί να πιουν τα παλληκάρια.
 Κι εγώ θα μπω σιργουλευταί και θα τον-ε ζυπνήσω
 και θα του γείρω να πλυθεί, να τον καλοκαρδίσω
 και να τον μπέψω στο σκολειό γράμματα για να μάθει.
 Μα εξέπεσέν του το κερί κι έκαψε το χαρτί ντου
 κι έκαψε και την πέτσαν του την πενταπλουμισμένη
 απού την επλουμίζανε οι τρεις βασιλιπούλες.
 Η μια βάνει τον πόθο τζη, η γι άλλη την κεδιά τζη,
 κι η τρίτη η καλύτερη βάνει την ομορφιά τζη.
 Κι ο δάσκαλός του τόδερε μ' ένα χρυσό βιτσάλι,
 το παίρνει το παράπνο, στη γίτσα - γίτσα πάει.
 Στη στράτα τ' απαντήζανε τρεις άρχοντες κι ετρώγαν:
 - Κάτσε να φας, κάτσε να πεις, κάτσε να τραγουδήσεις.
 - Μα μένα οι καλοί γονιοί τραγουδία δε μου μάθαν,
 μόνο μου μάθαν γράμματα, κι εκείνα σας - ε λέω.
 - Μα σαν κατέεις γράμματα, πέ μας την αλφαβήτα.
 Κι εις το ραβδί ντου κούμπησε να την καλαναρχίσει,
 και το ραβδί 'τονε ξερό, χλωρούς βλαστούς επέτα,
 κι απάνω - πάνω στοσι βλαστούς πέρδικες κακαρίζαν.
 - Κακάριζε, κακάριζε, κι αν κελαηδείς, κελάηδε.
 Κατέβηκεν η πέρδικα να βρέξει το φτερό τζη
 κι έβρεξε τον αφέντη μας τον πολυχρονισμένο.
 Είπαμ' εδά του γιούκα μας, ας πούμε και τ' αφέντη
 - Αφέντη, αφέντη ολάφεντε, πέντε φορές αφέντη,
 πέντε βαστούνε τ' άτι σου, δέκα το χαλινάρι,
 και δεκαπέντε σε βαστούν να βγει ο καβαλάρης.
 Εσένα πρέπει, αφέντη μου, καράβια ν' αρματώνεις
 και στην Κωνσταντινούπολη μονημερίς να σώνεις.
 Εσένα πρέπει, αφέντη μου, φλουριά να κουλαντρίζεις,
 με τόνα χέρι να σκορπάς με τ' άλλο να δανείζεις.
 Μα πάλι ξαναπρέπει σου να τρως κουλούργι' αφράτα
 τη κιτρολεμονιάς τσ' αθούς να γεύγεσαι σαλάτα.
 Και πάλι ξαναπρέπει σου καθέκλα καρυδένια
 ν' αντικουμπίζουν τα νεφρά τα μαργαριταρένια.
 Μα πάλι ξαναπρέπει σου θρόνος για να καθίζεις
 και μια κοπέλα όμορφη να την-ε κανακίζεις.
 Είπαμ' εδά τ' αφέντη μας, ας πούμε τη κεράς μας:
 Κερά ψηλή, κερά λιγνή, κερά καμαροφρούδα
 κερά μαρμαροτράχυλη και φεγγαρομαγούλα
 όντε λουστεις και χτενιστείς και βάλεις τα καλά σου
 τα μάρμαρα ραίζουε από την ομορφιά σου.
 Κερά 'κλησιά θε να γενεις με δεκοχτώ καμάρες
 κάθε καμάρα και κερί και κάθε τρεις το διώμα
 και κάθε τρεις και τέσσερις, ώρια πανώρια βρύση
 να τρέχουν τα κρύγια νερά να πούνε οι διαβάτες
 κι όσοι διαβάτες κι αν περνούν, διαβάτες και διαβαίνουν
 να πίνουν τα κρυγιά νερά, τον Κύριο να δοξάζουν.
 Κερά τη θυγατέρα σου γραμματικός τη θέλει
 μ' αν είναι και γραμματικός, πολλά προυκιά γυρεύγει.
 Γυρεύγει Κάστρα, πρόβατα, τον ουρανό σεντόνια,
 τον ήλιο τον λαμπρότατο, αμπέλια και περβόλια.
 Γυρεύγει μύλους δώδεκα και με τσοι μυλωνάδες
 Γυρεύγει βόδια είκοσι και με τσι ζευγολάτες
 τάξε κερά μου, τάξε του, τάξε και μην του δώσεις.
 Είπαμ' εδά και τη κεράς ας πούμε και τη βάνιας:
 Άψε, βαγίτσα το κερί, άψε και το λυχνάρι
 και έμπα και εις την κάμερα να δεις τι θα μας βγάλεις,

γι' απάκι γή λουκάνικο γή αβγά καθαρισμένα,
 κι απού το γεροβάρελο να πιούμε μια γεμάτη
 κι αν είναι περισσότερο, βαστούμε και τ' ασκάκι
 κι απού το γεροπίθαρο ένα κουρούπι λάδι
 κι απού την ορνιθόκοτα κιανένα πουλαδάκι
 κι απού το τυροκούρουπο ένα ζηλοκουμπάκι
 κι απού το ασπροσάκουλο κιανένα μετζητάκι.
 Κι ακόμης δεν τον ήρηκες το μάνταλο ν' ανοίξεις,
 να μας -ε δώσεις τίβοτσι κι ύστερα να σφαλίζεις.
 Κι αν είναι με το θέλημα, άσπρη μου περιστέρα,
 ανοίξετε την πόρτα σας να πούμε καλή σπέρα».

Μετά τα φιλοδωρήματα, "την πλερωμή τους" δηλαδή, σή-
 κωσαν τ' ασκί με το λαδί στη ράχη και βγαίνοντας έξ' απ'
 την πόρτα ανοιχτόκαρδα τραγούδησαν τούτα τα επιλογικά
 στιχάκια:

«Επά που καλαντίσαμε καλά μας επλερώσαν
 καλά νάναι τα έχη των και τ' αποδόματά των
 κι αν έχουν σερνικό παιδί στη σέλα καβαλάρης
 να σιέται, να λυγίζεται να πέφτει το λογάρι
 να το μαζώνου οι γι' άρχοντες να κάνουν δαχτυλιδία
 κι αν έχουν θηλυκό παιδί χρουσή μοίρα να λάβει
 του Ρε ντ' Εσπάνιο τον υγιούν άντρα να τον-ε πάρει».
 Κι ευχήθηκαν: «Και σε Χρόνια Πολλά».

Ξαναγουρίζοντας τώρα στον χώρο των εθίμων, παραμονή
 Πρωτοχρονιάς, στη Δυτική Κρήτη, σημειώνουμε:

- Από νωρίς, στέλνουμε τα δώρα στους φιλιότσους μας
 (τους βαφτισιμιούς μας) κι ετοιμάζουμε τα δώρα για τους
 ανθρώπους του σπιτιού.

- Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, τ' απόγευμα, πηγαίνουμε
 στις εκκλησίες το εικόνισμα του σπιτιού μας, σκεπασμένο
 μ' άσπρη υφαντή πετσέτα, για να μείνει εκεί και να λει-
 τουρηγηθεί, για το ποδαρικό, αύριο πρωί - πρωί.

Ας σημειώσουμε τη μεταφορά του εθίμου και στην πόλη.
 Στην εκκλησία του Αγ. Κων/νου Νέας Χώρας των Χανίων
 γεμίζουν και τα δυο κλίτη με εικονίσματα από τα σπία. Ο
 νεοκόρος τα κατατάσσει με αλφαβητική σειρά, για να μην
 έχει τι επόμενο πρωί μπερδέματα. Ασφαλώς, το ίδιο γίνεται
 σ' όλες τις ενορίες!

- Επίσης, την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, οι νοικοκυρές
 "αναπίζουε" τους λουκουμάδες με προζύμι. Τους αφήνουν
 "ν' ανεβούνε", όπως λένε, κι όταν τους ζυμώνουν, με τη
 ζύμη που συγκρατείται στα δάκτυλα, σημειώνουν σταυρό
 πίσ' από την πόρτα της κουζίνας για να μη μπουν μέσα
 στο σπίτι οι κατσικαντίληδες, όπως λένε στα χωριά του
 Δυτ. Σελίνου, τους καλικάντζαρους.

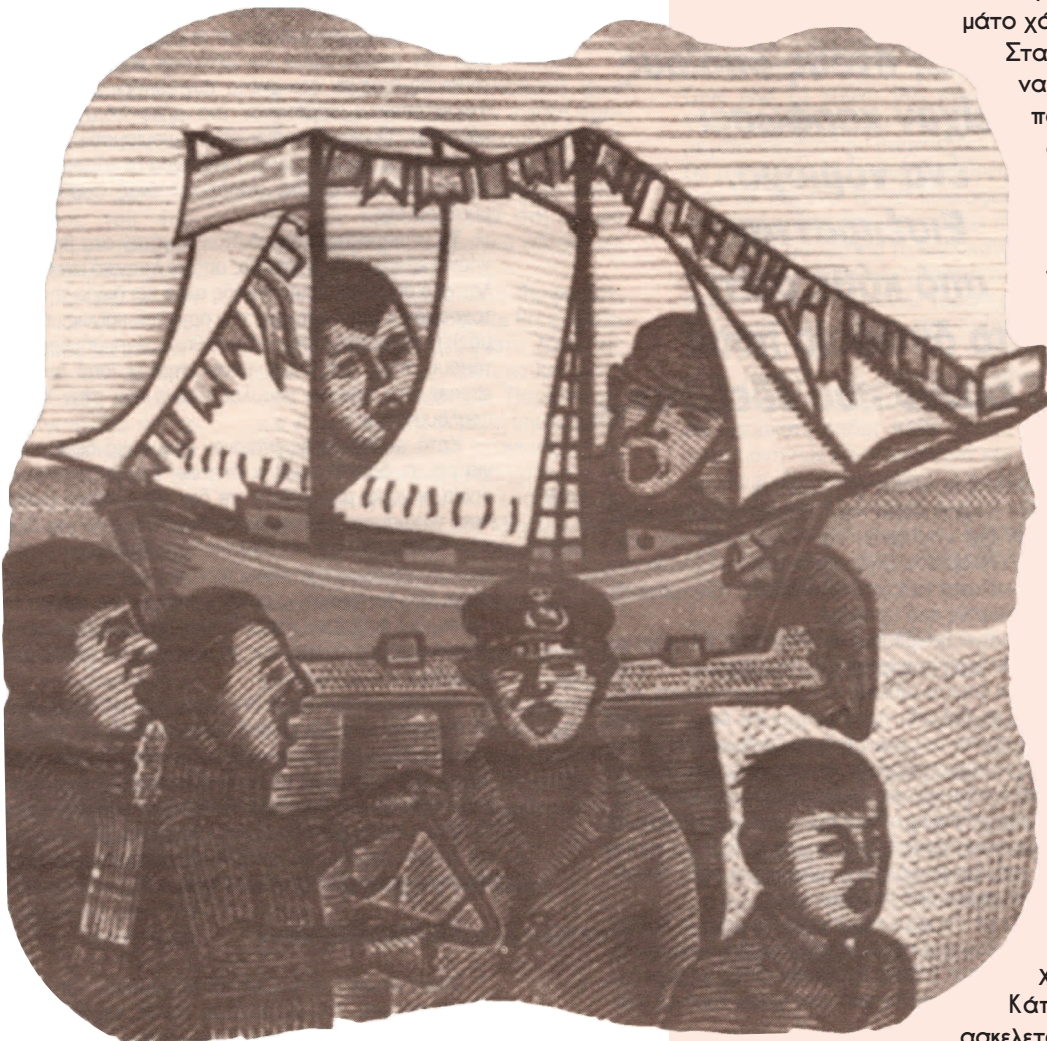
- Από τα ιδιαίτερα γλυκά των ημερών είναι κι οι σαμουσάδες,
 γλύκισμα παρόμοιο με τον μπακλαβά, και γίνονται για το
 καλό του χρόνου. Δεν παραλείπουν, βέβαια, να κάνουν
 και τα πατροπαράδοτα ξεροτήγανα, αλλά και τους λου-
 κουμάδες, που είπαμε και πιο πάνω. Τα μεσάνυχτα που τα
 περιμένει όλος ο κόσμος με ευχάριστη διάθεση, οβήνονται
 τα φώτα κι ανάβονται ξανά. Το γεγονός συνοδεύεται από
 ντουφεκίες, ευχές εγκάρδιες και φιλία με πλούσιο κέφι.

Με το άνοιγμα των δώρων και το κόψιμο της βασιλόπιτας,
 έθιμο που απλώθηκε και στα χωριά μας τα τελευταία
 χρόνια καθώς και στους διάφορους συλλόγους.

Γνωστή η ιεροτελεστία του νοικοκύρη κατά το κόψιμό της.

Χανιώτικα νέα

Την σταυρώνει, εύχεται, κι αρχίζει με το κομμάτι του Χριστού, τ' Άι Βασίλη, του σπιτιού, του νοικοκύρη, της νοικοκυράς και με τη σειρά όλων των μελών της οικογένειας, ξενιτεμένων, φιλοξενουμένων κ.λπ. Η αγωνία όλων κορυφώνεται ως ότου δουν τίνος έχει πέσει το φλουρί. Ποιος θα είναι ο τυχερός της χρονιάς.

Την ίδια ώρα η νοικοκυρά "τρατέρνει" τα γλύκισματά της, που τα ετοίμαζε τις δύο τελευταίες ημέρες, μελομακάρονα, φοινίκια, κουραμπιέδες κ.λπ.

Απ' αυτήν την ώρα, παρατηρούμε: τα πρωτακούσματα, το πρώτο τηλεφώνο, τα πρωταντικρίσματα και λοιπά παρατηρήματα, με τα οποία ερμηνεύουμε την καλή ή κακή έκβαση της χρονιάς. Δεισιδαιμονίες και προλήψεις, που δυστυχώς υπάρχουν ακόμη τόσο έντονες, ώστε π.χ. σε χωριά του Πελεκάνου - Σελίνου δεν ανταλλάσσουν επισκέψεις στα σπίτια την ημέρα της Πρωτοχρονιάς.

Θα μιλήσουμε όμως πιο κάτω γι' αυτά.

- Είπαμε πρωτότερα πως το εικόνισμα του σπιτιού μας είναι στην Εκκλησία. Μετά την πρωτοχρονιάτικη Θεία λειτουργία το επιστρέφουμε στο σπίτι και «κάνει το ποδαρικό»...

- Ο ποδαρικατζής είναι το παιδί που διαλέξαμε από μέρες, και το έχουμε ειδοποιήσει, για να μπει πρώτο στο σπίτι μας, με τον νέο χρόνο. Είναι πρόσχαρο, ζουν οι γονείς

του, είναι αρσενικό, καλότροπο, γεμάτο χάρες.

Στα χωριά ξέρουν ποιοι είναι οι πιο τυχεροί για το ποδαρικό και συνεννοούνται αποβραδís για τα παραπέρα.

Κι εκείνοι, κρατώντας μια σιδερόπετρα, περίπου ενός κιλού, φτάνουν πρωί - πρωί Πρωτοχρονιάς στο σπίτι μας πρόσχαροι και γελαστοί, καθαροί και καθίζουν στην πέτρα που κρατούν, στη μέση του δωματίου και εύχονται:

«Του βάρους της, το μάλαμα, να μπει στο σπιτικό σας.

- Καλή χρονιά με υγεία.

- Καλές σοδειές.

- Αρνιά και ρίφια θηλυκά, και τα κοπέλια 'σερνικά».

κ.α.π.

Εμείς τους φιλοδώρούμε πλούσια και φεύγουν μετά τα κεράσματα και τα καλοχερίδια.

Κάποια παιδιά κρατούν ασκελτούρες και τις πηγαίνουν στα σπίτια για γούρι. Τούτα τ' αγριοκρέμμουδα, ως γνωστόν, βλασταίνουν όπου και να τ' αφήσεις και προοιωνίζουν πως το σπίτι θα πάει καλά τούτη τη χρονιά.

Σε κάποια χωριά ορεινά το ποδαρικό το κάνει αρνί από τα πρώιμα οικόσιτα του σπιτιού.

Την ημέρα της Πρωτοχρονιάς είναι καλό ν' αρχίσουμε κάποια εργασία, από την οποία επιζητούμε όφελος, προκοπή, όπως είναι: η μελέτη για μαθητές, σπουδαστές, κάποια χειρωνακτική εργασία για τις προκομμένες και άλλες.

Καλό είναι να μη στενοχωρήσουμε και να μη στεναχωρηθούμε, χρονιάρια μέρα, γιατί της δίδονται προεκτάσεις που βαστούν σ' όλην τη διάρκεια του χρόνου.

Τα ανύπαντρα κορίτσια παρακολουθούν ποιο θα είναι το πρώτο όνομα που θ' ακούσουν, ο πρώτος που θα δουν κ.λπ. και κάνουν διασυνδέσεις για τον μέλλοντα σύζυγό τους. Εξάλλου από τα μεσάνυχτα το έχουν σιγοψιθυρίσει:

«Καλώς τον που μας έφτασε και ο καινούργιος χρόνος, που θα μας φέρει τον γαμπρόν να μας περάσει ο πόνος!» Οι γερωντότεροι ρίχνουν στην αθρακιά του τζακιού σαλιωμένο λινόφυλλο με την ευχή:

«Ανέν πηδήξει θα ζιώ του χρόνου, κι ανέν καεί, όχι!» ή

«Ανέν πηδήξει θα γίνει τούτο,

(σκέδιο Ράλλη Κοψίδη)

κι ανέν καεί, όχι!»

κι άλλοι αγωνίζονται να θυμηθούν στο ακέραιο, το χθεσινό βραδινό όνειρό τους, πρώτο της χρονιάς και να το εξηγήσουν.

Από τα πιο άσχημα θεωρούνται: Να μας ζητήσουν παραμονή Πρωτοχρονιάς δανεική φωτιά, στάχτη, χρήματα, εργαλεία.

Για το κυνήγι της τύχης, στα χαρτιά ή το κουμάρι όπως λένε, δεν το συζητούμε. Θυμίζουμε μόνο τη γνωμική μαντινάδα του τόπου μας, που τα λέει ξεκάθαρα:

«Του χαρτοπαίκτη, του ψαρά, του κυνηγού το πιάτο, εφτά φορές είν' αδειανό και μια φορά γεμάτο!»

και πως Πρωτοχρονιάτικα, πολλά σπίτια καταστρέφονται κι ύστερα λένε:

«Έκασέ με ο αί - Βασίλης», αντί να πουν: «το μυαλό τους!»

Μέρα γεμάτη όπως λέμε κι η Πρωτοχρονιά, με εκκλησιασμό το πρωί, πλούσιο τραπέζι το μεσημέρι, επισκέψεις, κέρασματα και φιλοφρονήσεις στα συγγενικά και γειτονικά σπίτια, θα κλείσει τ' απόβραδο με τις καθιερωμένες γιορτές στα νοικοκυριά των Βασιληδων και της Βασιλικής.

Εδώ το γλέντι θ' αποκορυφωθεί. Πλούσιοι οι μεζέδες, π' από το γουρουνόπουλο που σφάχτηκε τα Χριστούγεννα υπάρχουν ακόμη με τη μέθοδο του δανεικού, χειμώνας είναι και τραβιέται το κρασί "να ζεσταθούμε" και λίγο το θέλει ακόμη η συντροφιά από το ν' αρχίσει τα ριζίτικα και τις μαντινάδες.

«Μια μαντινάδα θα να πω, απάνω στο βραχιόλι, να ζήσ' ο Βασιλάκης μας και η παρέα όλη».

«Και πάλι θα την ξαναπώ, απάνω στο κεράσι,

να ζήσει κι παρέα μας, να ζήσει να γεράσει».

κι άλλες, κι άλλες μαντινάδες ατέλειωτες, ώσπου νάρθει η ώρα του ριζίτικου:

«Απόψε κρύος έπιασε και τα πουλάκια εργάσαν κι εγώ 'μεινα περιγιαλιάς, γυμνός και δεν ε, ήργου και γιάντα δεν εήργουνα και γιάντα δεν ε ήργου λιγνό κορμάκι αγκάλιαζα...»

(Κριάρη, σελ. 259) - (Παπαγρ. σελ. 39) - (Αποστολάκης Στ. σελ. 14)

ή τούτου, που μας θυμίζει, πάνω στη στιγμή, τη ματαιότητα αυτού του κόσμου, και μας καλεί να τον γλεντίζουμε τουλάχιστο όσο μπορούμε:

«Κόσμε χρυσέ, κόσμε αργυρέ, κόσμε μαλαματένιε, κόσμε και ποιος σε χάρηκε και ποιος θα σε κερδίσει Μα εγώ Κόσμε, σε χάρηκα, μα δε θα σε κερδίσω, πεζός περπάτουν τα βουνά...»

(Κριάρη, σελ. 308) - (Αποστολάκης Στ. σελ. 435)

επισφραγίζοντας με την ανάλογη μαντινάδα:

«Γλεντίζετέ τα τα κορμιά και χαίρεστε τα νιάτα πριχού τα φάει η μαύρη γης και τα σκεπάσ' η πλάκα!»

ΥΠΟΣΗΜ.: Συμφωνούν, έξυπνα οι γείτονες, να σφάξουν οι μισοί το γουρουνόπουλό τους παραμονή Χριστούγεννων και να δώσουν δανεικό χοιρινό στους υπόλοιπους, κι εκείνοι πάλι, να σφάξουν παραμονή Πρωτοχρονιάς και να επιστρέψουν το δανεικό κρέας. Έτσι θα 'χουν όλο το Δωδεκαήμερο φρέσκο (νωπό) κρέας, όλοι!

ΣΗΜ.: Πρώτη δημοσίευση: εφ. "Χανιώτικα νέα" τής 31/12/1985.

MUSEUM of TYPOGRAPHY

Yiannis & Eleni Gareidakis

Μουσείο ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

Γιάννη & Ελένης Γαρεδάκη

Επισκέψεις πραγματοποιούνται με ραντεβού
στο τηλ.: 6974 020861

ΒΙΟ. ΠΑ. Χανίων, Κτίριο 13-03, Χανιά 73200, Κρήτη
Τηλ.: 28210 80090 E-mail: info@typography-museum.gr

www.typography-museum.gr

Χριστουγεννιάτικες Ταινίες

Αντίστροφη μέτρηση για τα Χριστούγεννα, κι αν πείτε ότι δεν έχετε μπει ακόμα στο Netflix για να αναζητήσετε Χριστουγεννιάτικη ταινία ή λέτε ψέματα, ή ανήκετε σε μια μικρή ομάδα του πληθυσμού!

Πληθώρα -πλέον- χριστουγεννιάτικων ταινιών διατίθενται από τις on demand υπηρεσίες, υπάρχουν. Εμείς ξεχωρίσαμε κάποιες αγαπημένες για μικρούς και μεγάλους που θέλουν να φέρουν τα... Χριστούγεννα στην μικρή τους οθόνη.

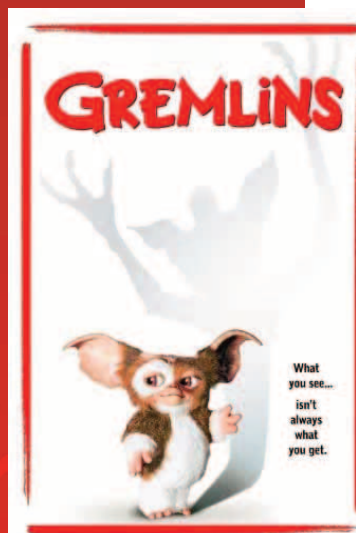
Το Αγόρι που το Είπαν... Χριστούγεννα

Από τα φετινά τρέντς στο Netflix. Ο τολμηρός μικρός Βασίλης συναντά το πεπρωμένο του σε έναν μαγικό τόπο που κατοικούν ξωτικά, προσπαθώντας να βρει τον πατέρα του και να φέρει σπίτι το δώρο της ελπίδας.

Gremlins

Το δώρο του νεαρού Μπίλι για τα Χριστούγεννα είναι ένα μανγκουάι, ένα παράξενο κατοικίδιο που παραμένει άκακο όσο ο ιδιοκτήτης του τηρεί τρεις βασικούς κανόνες: όχι νερό, όχι δυνατό φως και ποτέ φαγητό μετά τα μεσάνυχτα. Ο Μπίλι θα αποδειχθεί απρόσεκτος, με ολέθριες συνέπειες για τον ίδιο, την οικογένειά του και ολόκληρη την πόλη.

Το ξωτικό των Χριστουγέννων

Ένα ξωτικό που ανακαλύπτει ότι είναι άνθρωπος που τον μεγάλωσε μια οικογένεια ξωτικών. Αποφασίζει να ταξιδέψει στην Νέα Υόρκη για να ανακαλύψει τους πραγματικούς του γονείς. Οικογενειακή ταινία για όσους αγαπούν τα χριστουγεννιάτικα παραμύθια.

“ΣΚΡΟΥΤΖ”

Μία από τις καλύτερες χριστουγεννιάτικες ταινίες και σίγουρα η καλύτερη μεταφορά της πολυδιαβασμένης νουβέλας του Καρόλου Ντίκενς «Κάλαντα Χριστουγέννων», που έγραψε το 1843. Η ιστορία γνωστή: Ο Σκρουτζ, που μισεί τα Χριστούγεννα, γιατί τα θεωρεί χάσιμο χρόνου και χρήματος, φέρεται με απαίσιο τρόπο στον υπάλληλό του Μπομπ, αλλά και στο μοναδικό του ανιψιό Φρεντ, μέχρι που θα τον επισκεφτεί το πνεύμα του πεθαμένου συνταίρου του Τζέικομπ και του ανακοινώνει ότι θα τον επισκεφτούν τρία πνεύματα, όπως και συμβαίνει.

Home Alone

Φεύγοντας βιαστικά για το αεροδρόμιο, η οικογένεια του εννιάχρονου Κέβιν τον ξεχνά στο σπίτι. Τον αρχικό του ενθουσιασμό διαδέχεται η νοσταλγία για την οικογένειά του, και καταλήγει να αντιμετωπίσει με ευρηματικό τρόπο δυο γκαφαντζήδες διαρρηκτές που βρίσκουν ευκαιρία να εισβάλλουν στο σπίτι.

Love Actually

Πώς μπορεί μια γυναίκα να επηρεάσει τις διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Μεγάλης Βρετανίας και Ηνωμένων Πολιτειών; Ποια υπόσχεση πρέπει να δώσει ένας ξεπεσμένος τραγουδιστής προκειμένου να πετύχει ένα χριστουγεννιάτικο νούμερο ένα στα charts; Πώς ένα μικρό αγόρι μπορεί να τραβήξει την προσοχή της πιο δημοφιλούς κοπέλας στο σχολείο; Γιατί κάποιος αποφεύγει τη γυναίκα του καλύτερου του φίλου; Πόσο μακριά χρειάζεται να ταξιδέψει κανείς προκειμένου να βρει μια, δυο, τρεις, τέσσερις κοπέλες να τον αγαπήσουν; Πώς μπορεί να ευδοκιμήσει μια ερωτική σχέση, όταν το ζευγάρι μιλάει διαφορετικές γλώσσες;

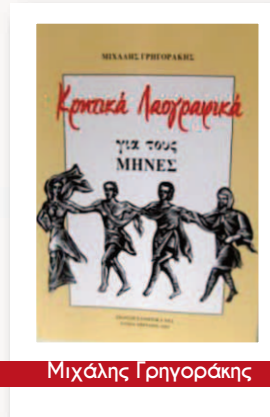
Ευχηθείτε με ένα βιβλίο!!

Αγησίλαος Κ. Αλυγιζάκης

Ι.Δ. Αναστασάκης

Μιχάλης Γρηγοράκης

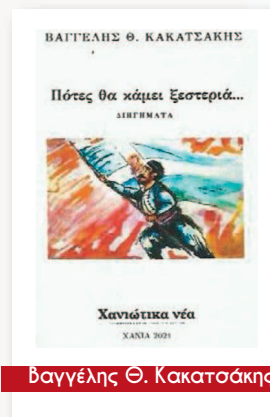
Στ. Γ. Κλώρης

Μιχάλης Γρηγοράκης

Σταμάτης Α. Αποστολάκης

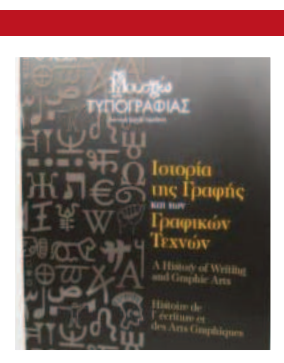

Βαγγέλης Θ. Κακατοσάκης

Γιώργος Γ. Καπριδιάκης

shop.haniotika-nea.gr

monk

Αυτά τα Χριστούγεννα
οι αγαπημένοι σας
αξίζουν τα πιο
#soulliving δώρα!

ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΑ ▾ ΕΙΔΗ ΚΟΥΖΙΝΑΣ ▲ ΕΙΔΗ ΜΠΑΝΙΟΥ ▾ ΛΕΥΚΑ ΕΙΔΗ

Μπονιάλι 26, Χανιά

follow us [f](#) [@](#)

Samaria®

ΤΟ ΝΕΡΟ ΤΩΝ ΛΕΥΚΩΝ ΟΡΕΩΝ

ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ
ΤΟ ΝΕΟ ΕΤΟΣ

 samaria_water

etanap.gr

 nerosamaria